

CAMPINIA

DRIEMAANDELIJKS BLAD VAN HET STREEKARCHIVARIAAT

NOORD-KEMPENLAND

3e jaargang

oktober 1973

nr. 11

Redactie: W. Klaasen, archivaris

Redactieadres: Torenstraat 1, Oirschot
tel. 04997 - 1424, toestel 001

De prijs voor een abonnement bedraagt f 6,-- per jaar, te storten op postgirorekening 1069032 van de gemeente Oirschot met vermelding abonnement Campir“a.

Uitgeversrecht: Streekarchivariaat Noord-Kempenland

N.B. Op schriftelijk verzoek kan toestemming tot overname worden gegeven.

Geachte abonnee,

Na de tiende aflevering van Campinia (julinummer) bereikten ons mondeling en schriftelijk bijzonder positieve reacties van binnen en buiten de Kempen en Brabant. Steeds komen er nog nieuwe aanvragen binnen. De twee eerste jaargangen zijn na twee herdrukken wederom totaal uitverkocht. Van de derde jaargang, waarvan op verzoek van belangstellenden een groter aantal werd gedrukt, kunnen thans nog honderd exemplaren worden geleverd.

Aangaande de door ons aangekondigde alfabetische ingang (lijst van namen en onderwerpen) op de eerste 5 jaargangen van Campinia (te leveren in 1976) zijn tot heden 92 bestellingen binnengekomen. Gaarne **zagen** wij dit aantal op 250 gebracht, om de uitgave van deze omvangrijke index in boekvorm financieel haalbaar te maken.

In de tiende aflevering van onze periodiek werd het hoofdstuk "De jaarkeuren van de Vrijheid en Heerlijkheid Oirschot-Best" afgesloten. Wij laten thans in deze en de komende afleveringen onder hoofdstuk IV een publikatie van de oude landrechten van Oirschot-Best volgen (zie blz. 130).

Aangaande populair-historische publikaties van amateurs onder supervisie van het streekarchivariaat in diverse streekbladen, is hieronder een bericht opgenomen.

Aan alle lezers, die ons naar aanleiding van in Campinia verstrekte historische gegevens of data nieuwe gezichtspunten en contacten hebben bezorgd, willen wij hierbij onze oprechte dank betuigen.

De redaktie.

POPULAIR-HISTORISCHE PUBLIKATIES

Naast de bronnenpublikaties en opstellen in de periodiek CAMPINIA propageert het Streekarchivariaat Noord-Kempenland de uitgave van populair-historische bescheiden uit de oude archieven van Best, Oirschot en Veldhoven in de plaatselijke bladen van genoemde gemeenten. Amateurs die zich hebben bekwaamd in het lezen van oude geschriften en zich enigszins vertrouwd hebben gemaakt met de oude terminologie, zullen thans een- of tweemaal per maand onder supervisie van het streekarchivariaat hun vondsten in de betreffende weekbladen publiceren. Van **de** voor publikatie in aanmerking komende oude akten worden door de archivaris fotokopieën verstrekt. De interessante wetenswaardigheden uit het verleden van deze plaatsen in een boekdeel te kunnen uitgeven, **zal** voor het archivariaat nog vele jaren vorsen en komponeren betekenen. Men wil echter nu reeds deze Kempische gemeenschap vergasten op interessante oude berichten, verhalen en andere historische gegevens. Kompetente liefhebbers van het oude heem worden gaarne bij deze activiteiten betrokken.

De archivaris.

I N H O U D

I.	"De gloeiTge" of dwaallichtjes op de Boxe-hei (opgetekend door Meester C. Rijken, 1930)	120
II.	De vrijwillige rechtspraak in de dingbank Zeelst- Veldhoven-Blaarthem (vervolg)	121
III.	De notulen der vergaderingen van schepenen, burge- meesters, armmeesters, kerkmeesters, zettters en notabelen der in de dingbank van Zeelst-Veldhoven- Blaarthem verenigde dorpen (vervolg)	125
IV.	Het oude gewoonte- en landrecht in de vrijheid Oirschot-Best	130
V.	a. De oorkonden van Best en Oirschot vanaf de 14e eeuw (vervolg)	132
	b. De Veldhovense oorkonden (Oerle, Meerveldhoven, Zeelst, Veldhoven, Zonderwijk) vanaf de 13e eeuw (vervolg)	133
	c. De oorkonden van Bergeijk vanaf de 14e eeuw (vervolg)	136
	d. Oorkonden van Beers vanaf de 14e eeuw (vervolg)	136
	e. Oorkonden van Valkenswaard (en Waalre) vanaf de 14e eeuw (vervolg)	136
VI.	oude toponymica (vervolg)	136
VII.	Genealogica (vervolg)	141
VIII.	Huizen en hun bewoners te Oirschot van de zeven- tiende tot de twintigste eeuw (vervolg)	145
IX.	Beerser gastvrijheid in 1683	150
X.	Lijst van Kempische dorpen met opgave van de quote der door het kwartier Kempenland te leveren 36 van de 150 wagens in het jaar 1639	151
XI.	Lezers leveren hun bijdrage	152
	1. De parochie van de H. Caecilia te Veldhoven onder het pastoraat van Gerardus Verhoeven, 1826 - 1875	
	B. De nieuwe kerk (vervolg)	152
	2. Genealogische reeks van W.J.C. Senders te Valkenswaard	155
	3. Nog eens: "De Blouwverwer" (Rijkesluisstraat 4)	1E3
	4. Pand Rijkesluisstraat 13, sektie F 3402 (geen monument)	164

I N H O U D (vervolg)

XII.	Oirschotse leengoederen (Oirschot en Best)	
XIII.	De pest in Hapert, Hoogeloon en Casteren (1656 - 1659)	
XIV.	Archivalia aangaande de oude Kempische gilden	

I. "DE GLOEIIGE" OF DWAALLICHTJES OP DE BOXE-HEI

(opgetekend door Meester C. Rijken, 1930)

CORRIGENDA

Aflevering nr. 10

- bladzijde 55, nr. 278: "Oirschot"moetzijn "Veldhoven"
- bladzijde 75 : de foto van klooster Bleijendael is per abuis in spiegelbeeld afgedrukt
- bladzijde 98 : de getypte tekst "De gemeijnte genoemt Banisvelt anno 1311 vercregen bij de heerschappen van Spooronck, Booterwijck, Hedel int gemeijn" is foutief geplaatst en moet naar de linker bovenhoek worden overgebracht.

De Boxe-hei is een gehucht van Eersel, gelegen tusschen de Straat van Eersel en de Weebosch. Daar ligt de z.g. "Zandhoef" en daar gebeurde het. De gronden van Eersel en omliggende dorpen werden in 1326 (22 Dec.) door Hertog Jan van Brabant aan de ingezetenen van die plaatsen in eigendom afgestaan. Over het gebruik van die gronden ontstond onder de eigenaars vaak oneenigheid, totdat ze in 1850 onder de rechthebbende plaatsen werden verdeeld. Maar bij verdeeling achtten de bewoners van de Boxe-hei zich misdeeld en maakten nog aanspraak op een gedeelte, dat aan de Weebosch was toegekend. Een landmeter, die met de verdeeling was belast, werd beschuldigd, dat hij bij die verdeeling niet eerlijk zou hebben gehandeld. De bewoners van de Boxe-hei dreven hem daarom op eed en die eed moest gezworen worden op het stuk land, dat naar het oordeel van de Boxe-heiërs aan dezen toekwam. En de landmeter zwoer: "Zoo waar als de schepper van hier boven sta ik hier op Weeboschen grond!" Maar wat had hij gedaan? Hij had grond uit de akkers van de Weebosch in zijn schoenen gestrooid en een lepel (de schepper) onder zijn pet verborgen. Wegens schending van zijn eed moest hij als een gloeifge eiken nacht in den omtrek ronddwalen. Een boerenknecht ging op een laten avond daar langs en in de verte zag hij een man staan, dien hij hield voor een van zijn vrienden. "Toe, zeg Dikke, geef me 'ns wat vuur!" riep hij hem toe. En de dikke veranderde in een gloeiige en achtervolgde den boerenknecht. Gelukkig kon deze nog juist bijtijds de schuur van de Zandhoef, waar hij als dienstknecht thuishoorde, openen en binnenvluchten. Maar 's anderen-daags stond op de schuurdeuren een groote, zwartgeblakerde hand, waarmee de gloeiige den knecht had willen grijpen. Die gloeiigen zijn de z.g. dwaallichtjes, ontvlamde moerasdampen boven kerkhoven en moerassige wateren. Bijgeloovige menschen houden ze voor zieltjes van ongedoopte kinderen. Als men ze toeroept: "Ik doop D allen:" dan verdwijnen ze en vliegen naar den hemel. Die lichtjes zijn zeer beweeglijk. Daarom zegt men, dat ze ons volgen, als we wegloopen maar van ons wijken, als we ze tegemoet gaan.- Vroeger waren ze vrij algemeen, maar sinds de meeste moerassen zijn herschapsen in weilanden en het water overal vrijen afvoer heeft, ziet men er zelden meer.

II. DE VRIJWILLIGE RECHTSPRAAK IN DE DINGBANK ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTHEN.

(vervolg)

231. Zo.-Ve. 15-2-1616 blz. 110/3
Jan Laurijs Evertssen belooft aan de armentafel een jaarlijks bedrag van 10 gulden en 71 stuiver, te betalen op Maria Lichtmis. De belofte kan worden afgelost door betaling van een som van 166 gulden. Hiermede zijn diverse beloften gekasseerd: a) van 4-2-1609 (50 gulden), b) van 1-5-1610 (100 gulden), c) van 27-6-1610 (16 gulden 16 stuiver).
Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs
282. Zo.-Ve. 15-2-1616 blz. 110/4
De kinderen en erfgenamen van Willem Anthonis en hun momber Martelijs Cornelis hebben aan de armentafel een jaarlijks bedrag van 2 gulden beloofd, te betalen op Maria Lichtmis. De belofte is aflosbaar door betaling van een som van 32 gulden. Hiermede is een belofte van 11-2-1610 gekasseerd.
Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs
283. Zo.-Ve. 15-2-1616 blz. 110/5 - 111/1
Jan Jacob Wiericxs (voor zich zelf) en Winrick Henricxsen (als momber van de minderjarige kinderen) verklaren schuldig te zijn aan Jan Willemsen een jaarlijkse rente van 8 gulden, betaalbaar op St.-Jan Baptist. Deze rente kan worden afgelost door betaling van 129 gulden. Hiermede worden afgelost: a) een som van 100 gulden, die Jacob Henricx eerder aan Jan Wouters had beloofd, b) een schuld aan Crijn Alen van 29 gulden, welke geloften dateren van 31 oktober 1610.
Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs
(gekasseerd in 1629)
284. Zo.-Ve. 15-2-1616 blz. 111/2
Jan Laureijs Everts verklaart schuldig te zijn aan de momber der minderjarige kinderen van Nijs Nijssen t.b.v. genoemde minderjarigen van Lichtmis j.l. tot over 3 jaar een bedrag van 100 gulden tegen een jaarlijkse rente van 6 gulden en 5 stuiver. Hiermede is een obligatie van 31 december 1609 afgelost. Jan verklaart tevens 30 gulden aan rente achterstallig te zijn.
Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs
(gekasseerd: 17-2-1635)
285. Zo.-Ve. 15-2-1616 blz. 111/3
Pauwels Mathijssen, Jan Jacobs en Jacob Thielmans, schepenen, Michiel Dionijssen, Jan Henricx, burgemeesters, Jan Nijssen en Goijart Martens, kerkmeesters, en Corstiaen Laureijssen en Jan Willemsen, H. Geestmeesters, presenterende het corpus van Veldhoven, verklaren schuldig te zijn aan Aleijd, de weduwe van Dierick Peters een bedrag

van 162 gulden en 12 stuivers tegen een jaarlijkse rente van 5 gulden en 10 stuivers ten honderd, eerste vervaldag St.-Lucasdag a.s.. Aflossing mag van beide zijden geschieden, mits op Bamis tevoren wordt opgezegd. Hiermede is gekasseerd een obligatie van 10-12-1611.

Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs
(gekasseerd op 1-3-1621)

286. Zo.-Ve. 15-2-1616 blz. 111/4 - 112/1
Bovengenoemde regeerders van Veldhoven (nr. 285) hebben verklaard aan Pauwels Mathijssen schuldig te zijn een som van 150 gulden tegen een jaarlijkse rente van 5 gulden en 10 stuivers (eerste vervaldag eveneens St.-Lucasdag). Aflossing kan geschieden op dezelfde voorwaarden als boven. Hiermede zijn gekasseerd twee obligaties van 10-12-1611.
Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs
(gekasseerd ook op 1-3-1621)

287. Zo.-Ve. 15-2-1616 blz. 112/2
Bovengenoemde regeerders van Veldhoven (nr. 285) hebben verder verklaard aan Jan Willemsen schuldig te zijn een bedrag van 32 gulden en 8 stuiver tegen dezelfde rente als hierboven. Hiermede is eveneens gekasseerd een obligatie van 10-12-1611.
Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs
(gekasseerd op 30-6-1621)

288. 17-8-1607 blz. 112/3
Testament van Gijsbert Gijsbertssen en zijn vrouw Maria. De langstlevende zal over alle onroerende en roerende goederen, die in de Meierij van Den Bosch bevonden zullen worden, mogen beschikken, om daarmede de kinderen te helpen en de schulden te betalen. Verder ontvangt de langstlevende de opbrengsten en pachten uit de goederen en obligatiën te Breda en omstreken. De stukgoederen en kapitalen blijven staan t.b.v. de beide kinderen.
Schepenen: Willem Laureijssen - Dierck van Hooff

289. 15-11-1615 blz. 112/4 - 113/1
Testament van Peter Adriaenssen en zijn vrouw Dingen. De langstlevende zal over alle roerende en onroerende goederen vrij mogen beschikken. De testateurs verklaren verder schuldig te zijn aan hun zoon Gerard 20 gulden en voor geleend geld aan hun zoon Tonisken 24 gulden en 15 stuivers. Vervolgens bepalen zij, dat aan hun zoon Art voor een bed vooruit zal worden betaald een bedrag van 10 gulden evenals aan hun zoon Jan. Aan hun kleinzoon Adriaen, die bij hen inwoont, legateren zij voor zijn trouwe dienst 16 gulden en aan hun zoon Willem en dochter Aelken 6 gulden voor een bed.
Schepenen: Dierck van Hooff - Ariaen Janssen

290. Z. 4-2-1616 blz. 113/2
Roeloff Wouters heeft aan Michiel Jorissen in erfelijk recht overgedragen een groesveld in het Muggenhool te Zeelst (belendende percelen:

Andries Henricx, Jan Janssen Staessen, Gerart Artssen en de koper) los en vrij met uitzondering van een jaarlijkse betaling van 8 gulden aan Roeloff Wouters (eerste vervalddag half maart 1617) welke rente Michiel altijd half maart zal mogen aflossen tegen de penning 16 en wel in twee keer, mits hij 3 maanden tevoren opzegt.

Schepenen: Dierck van Hooff - Adriaen Janssen

291. Z. 4-2-1616 blz. 113/3

Michiel Jorissen heeft in erfelijk recht aan zijn zoon Jan Gielens overgedragen een half aarsgelag met het half huis daarop staande in het Muggenhool te Zeelst en een half groesveld, zoals dat aan hem door Roeloff Wouters is overgedragen, los en vrij met uitzondering van een jaarlijkse betaling van 11 gulden en 23 oort-stuivers aan zijn vader Michiel Jorissen. Als Jan de hoofdenningen van deze jaarpacht wil aflossen, mag dit in drie termijnen geschieden tegen dé penning 16, mits hij 3 maanden tevoren opzegt.

Schepenen: Dierck van Hooff - Adriaen Janssen

292. 17-2-1616 blz. 114/1

Jan Peterssen belooft aan Peter Jan Claessen als momber van de minderjarige kinderen van diens broer Claes tegen half augustus a.s. te betalen de som van 25 gulden en 15 stuiver.

Schepenen: Dierck van Hooff - Adriaen Janssen
(gekasseerd: 18-5-1630)

293. 28-2-1616 blz. 114/2

Everart Henricx verklaart schuldig te zijn aan Peter Jacopssen van Lichtmis jl. tot over 3 jaar de som van 150 gulden tegen een rente van 9 gulden per jaar (eerste vervalddag Lichtmis a.s.). Hiermede is gekasseerd een obligatie van 24-2-1611.

Schepenen: Dirck van Hooff - Ariaen Janssen
(Voldaan: 16-6-1623)

294. 25-2-1616 blz. 114/3

Ariaen Daniels verklaart schuldig te zijn aan Jan Mathijssen en aan Elisabeth, Aertken en Aelken, wettige kinderen van Art Janssen, van nu tot over twee jaar de som van 100 gulden tegen een jaarlijkse rente van 6 gulden. Mocht een der kinderen wegens huwelijk of armoede het geld nodig hebben, dan mag de obligatie warden' opgezegd één jaar tevoren op Nieuwjaarsdag.

Schepenen: Dirck van Hooff - Ariaen Janssen

295. 30-1-1616 blz. 114/4

Michiel Hermans en Elijsabeth Gerrits, zijn vrouw, verklaren schuldig te zijn aan Jan Claessen de som van 50 gulden tegen een rente van 3 gulden per jaar, eerste vervalddag Lichtmis a.s.. Aflossing mag geschieden elk jaar op Lichtmis.

Schepenen: Henrick Janssen - Dirck van Hooff

296. Zo.-Ve. 19-3-1616 blz. 114/5 - 115/1

Mathijs Peterssen heeft verkocht en overgedragen aan Art Peterssen, zijn broeder, en Jan Peterssen, zijn zwager, al hetgeen hij voor zijn deel geërfd heeft van zijn vader Peter Artsen en zijn moeder Mariken, roerende en onroerende goederen te Veldhoven met de daarop rustende lasten en pachten, uitgezonderd een bed met toebehoren.

Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs

297. Zo.-Ve. 19-3-1616 blz. 115/2

Art Peters en Jan Peters als momber van zijn vrouw Anneken, verklaren schuldig te zijn aan Mathijs Peters voor de bovengenoemde transactie (nr. 296) de som van 500 gulden tegen een rente van 6%, met een halve rente voor het eerste jaar; eerste vervalddag Lichtmis a.s.. Aflossing (telkens met 100 gulden tegelijk) is mogelijk, mits 3 maanden tevoren wordt opgezegd.

Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs
(gekasseerd 27-3-1628)

298. 20-3-1616 blz. 115/3

Adriaen Janssen verklaart schuldig te zijn aan Gerart Peter Ariaenssen van Bamis a.s. tot over een jaar de som van 50 gulden tegen een jaarlijkse rente van 3 gulden en 21 stuiver, eerste vervalddag Bamis a.s..

Schepenen: Dirck van Hooff - Ariaen Janssen
(gekasseerd 15-11-1621)

299. 20-3-1616 blz. 115/4

Jan Willemsen verklaart schuldig te zijn aan Gerart Peter Ariaenssen van 1 maart jl. tot over 2 jaar de som van 50 gulden tegen een jaarlijkse rente van 3 gulden en 21 stuiver, eerste vervalddag 1 maart a.s..

Schepenen: Dirck van Hooff Ariaen Jacobs

300. 25-2-1616 blz. 115/5

Jan Stappers verklaart ontvangen te hebben van Laureijs Janssen en Jan Jansen, zijn zwagers, de som van 132 gulden, zoals hem toekomt uit de deling van goederen van hun broer Jacob Janssen in 1576, waarmede deze gelofte dus gekasseerd is. Verder verklaart zijn zoon Jan Janssen Stappers namens zijn broers Ariaen Jan Stappers en Pauwels Jan Stappers, dat de erfgenamen van Laureijs Janssen en Jan Janssen aangaande deze schuldbekentenis onbelast zullen blijven.

Schepenen: Jan Jacobs en Pauwels Mathijssen

301. 12-3-1616 blz. 116/1

Jan Artssen verklaart schuldig te zijn aan Anna, dochter van Willem van Straeten, of aan haar momber op Lichtmis a.s. de som van 50 gulden tegen een jaarlijkse rente van de penning 16.

Schepenen: Jacob Tielmans en Jan Jacobs

302. B. 29-2-1616 blz. 116/2

Lijbert Henricx heeft in erfpacht overgedragen aan Jhr. Goijart van Eijck een weiveld, gedeeltelijk bestaande uit turfputten, waarin water staat in de Cappers te Blaerthem (belendende percelen: Peter van Heessell, Barthel Henricx, de verkoper en het "Weitjen"), los en vrij. Voorwaarde is, dat Lijbert aan de koper het recht van wegen moet geven naar het genoemde perceel door het Busselen en eveneens een weg moet maken in het genoemde perceel naast het Busselen met een breedte van 8 voeten ten behoeve van de koper.

Schepenen: Jan Claessen en Henrick Janssen

303. Z. 24-3-1616 blz. 116/3

Andries Janssen Thijssen heeft aan Willem Henricx een erfpacht van 4 gulden en 18 stuiver uit een heiveld te Zeelst overgedragen volgens schepenbrief van 12-2-1597, welke pacht Jan Henricx voorheen beloofd heeft elk jaar op Lichtmis aan Lijbrecht Goijarts te betalen.

Schepenen: Dierick van Hooff - Ariaen Janssen

304. Zo.-Ve. 26-3-1616 blz. 116/4

Tielman Jacobs heeft in erfrecht overgedragen aan Jan Bastiaenssen een akker te Zonderwijk Veldhoven, genoemd "De Kerkakker" (belendende percelen: Zeelserlant, Cornelis Jan Joosten, de kinderen Jen Huijben, Pauwels Mathijssen en de kinderen Jan Janssen) los en vrij.

Schepenen: Jan Jacobs - Jacob Thielmans

305. Zo.-Ve. 26-3-1616 blz. 11⁶/₅ - 117/1

Jan Bastiaens verklaart aan Tielman Jacobs te betalen de som van 200 gulden, waarvan 100 gulden plus de rente van 6 gulden 5 stuiver op Lichtmis a.s. en de andere helft naar zijn believen.

Schepenen: Jan Jacobs en Jacob Thielmans.

III. DE NOTULEN DER VERGADERINGEN VAN SCHEPENEN, BURGEMEESTERS, ARMMEESTERS, KERKMEESTERS, ZETTERS EN NOTABELEN DER IN DE DINGBANK VAN ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTHEM VERENIGDE DORPEN.

(vervolg)

256. V.Z.B. 16-1-1783 2/129v-130v

Vergadering van officier en schepenen der dingbank Veldhoven, Zeelst en Blaarthem, waarbij de stadhouder van de kwartierschout voorstelt, ter voorkoming van verdere moeilijkheden en verder ruïneren van de vroente van Veldhoven, Zeelst, Blaarthem, Meerveldhoven en Gestel, de Raad van State te verzoeken door de raad en rentmeester-generaal der domeinen van Brabant in overleg met de schepenen dezer dingbank een nieuw reglement voor het gebruik van de vroente te laten maken. Dit wordt goedgevonden.

Getekend: J.W.D. de Jongh, A.v.Meurs, Peter Baselmans, J.Geene,

F.v.d.Leen, J.v.Heijst, H. Ross, J.v.Breda, sekretaris Brocx.

257. B. 16-1-1733 2/131r-132r

Kopie gekollationeerd door sekretaris Brocx ter rekvisitie van Willibrordus van de Ven, wonende te Eindhoven: Op het rekwest van Franciscus Hijacinthus de Dongelberge, Heer van Blaarthem, die beweert, dat de twee tienden a) de Bosscher en Ommelse tienden in de Heerlijkheid Asten, b) de tiende te Blaarthem nooit in handen van geestelijke personen of corpora geweest zijn, en hij zodoende vrij is van enige bijdrage te moeten leveren voor het bouwen en restaureren der kerken ten plattelande, wordt bevestigend geantwoord door de Raad en Leenhof van Brabant te Den Haag.

Getekend: Nicolaas Hendrik van Hoorn, Willem van Laar, Frederik Willem Chion, Nicolaas Jacou Buteux, Anthonij Jan Rijgerbosch, Nicolaas Willem Hartman, Paulinus Philippus Henricus de Dompereil de Joncquieres, Anthonij Gerard Drijfhout en Daniël Jan Steijn en C.A. Maclaïne.

258. Z. 27-3-1783 2/132v-133v

Vergadering van de schepenen van Zeelst naar aanleiding van een memorie van de president-schepenen Anthonij van Meurs namens zijn medeschepenen van Veldhoven, waarin de regenten van Veldhoven te kennen geven, dat zij de turf in het Broek wel gaarne zouden willen verkopen en de opbrengst ten voordele van de ingezetenen der deelhebbende gemeenten zouden willen verdelen aangezien het voordeel hiervan ruim zou opwegen tegen de schade die hierdoor veroorzaakt wordt. Veldhoven heeft namelijk aan de Dommel een menigte beemden liggen, waarvan de eigenaars jaarlijks hoge lasten moeten betalen. De wegen daarheen lopen over het Broek. Indien het Broek nu een waterpoel wordt kunnen de eigenaars geen vruchten meer uit deze beemden halen. De lasten zouden zodoende uiteindelijk voor rekening van de gemeente komen. Een deling lijkt hun derhalve het meest voordelige. De schepenen van Zeelst wijzen erop, dat, indien oktrooi wordt verkregen om de turf in het Broek ten behoeve der "Broek-gerechtigde" inwoners te verkopen, de beemden aan de Dommel daardoor niets te lijden hebben, aangezien de wegen moeten blijven en zelfs verbeterd moeten worden. Zij geven Veldhoven in overweging (om kosten en moeilijkheden te voorkomen, die de deling met zich mee zal brengen), uit ieder gezin een vertegenwoordiger hierover zijn mening te laten zeggen. De meesten te Veldhoven, Blaarthem, Meerveldhoven en Gestel, dus van alle plaatsen die tot het Broek gerechtigd zijn, zullen genegen zijn een oktrooi aan te vragen, om de turf in het Broek te mogen verkopen ten behoeve van de genoemde gemeenten. In de gehele gemeente Zeelst zijn er maar vier voor het behoud der veeweiden. Bovendien duurt de aanvoer van turf of klot van elders 5, 6 of 7 uur. Er wordt dus voorgesteld oktrooi te verzoeken om de turf in het Broek te mogen verkopen ten behoeve van de inwoners of het Broek onder de diverse dorpen te verdelen.

Getekend: J. Geene, J. v. Breda, sekretaris Brocx.

259. B. 29-3-1783 2/134r
Vergadering van de schepenen van Blaarthem naar aanleiding van de resolutie der schepenen van Zeelst van 27 maart j.l. inzake het gemene Broek van Veldhoven, Zeelst, Blaarthem, Gestel en Meerveldhoven. Er wordt besloten de resolutie van 16 januari il. (genomen door de schepenen van Veldhoven, Zeelst en Blaarthem) waarbij de officier werd geautoriseerd een desbetreffend rekwest aan de Ed.Mo. te richten, in te trekken. De officier en genoemde schepenen zullen hiervan in kennis worden gesteld.
Getekend: P. Baselmans, F.v.d. Leen, sekretaris Brocx.
260. V. 12-4-1783 2/134v-135r
Vergadering van president, schepenen, burgemeesters, zettters en armmeesters van Veldhoven (de schepen Ross is afwezig). Het Broek is aan de dorpen Veldhoven, Zeelst, Blaarthem, Meerveldhoven en Gestel door de hertogen van Brabant gegeven om de inwoners dezer dorpen hierop hun vee te laten weiden, zowel op de hoogten of heide als ook op het laagland. Door het afturven zijn in de laatste laren twee beesten in de kuilen verongelukt en aangezien er verder ook nog langs de Dommel vele beemden van inwoners liggen, die via het Broek moeten worden bereikt en bij gebrek aan wegen zowel voor deze inwoners als ook voor de gemeente grote schade ontstaat (men moet grond ongekultiveerd laten liggen), wordt besloten een rekwest bij de Raad van State in te dienen, om de rentmeester-generaal der domeinen van Brabant te verzoeken, in overleg met de regenten dezer dorpen een goed reglement tot konservering van het Broek op te stellen.
Getekend: A.v. Meurs, J.v. Heijst, Dirk Boogers, Dielis van Esbeek, J. Mickers, C.v.d. Eijnden, Fransis Verschuuren, sekretaris Brocx.
261. V. 26-6-1783 2/136r
Anthonij van Meurs en Hendrik Ross, schepenen van Veldhoven, kommitteren de schepen Jacobus van Heijst, om op de jaarlijkse vergadering van het kwartier Kempenland op 3 juli a.s. te Eindhoven te verschijnen, om met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.
Getekend: A. van Meurs, H. Ross, sekretaris Brocx.
262. Z. 27-6-1783 2/136v
Joachim Geene, schepen, en Mattijs Baselmans en Francis Coppelmans, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepen Joost van Breda, om op de jaarlijkse vergadering van het kwartier Kempenland op 3 juli a.s. te Eindhoven te verschijnen, om met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.
Getekend: J. Geene, Mattijs Baselmans, Fransis Coppelmans (kon niet schrijven), sekretaris Brocx.
263. B. 28-6-1783 2/137r
Franciscus van der Leen, schepen, en Jan van den Heuvel, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepen Peter Baselmans, om op de jaar-

- lijkse vergadering van het kwartier Kempenland op 3 juli a.s. te Eindhoven te verschijnen, om met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.
Getekend: F. van der Leen, Jan van den Heuvel, sekretaris Brocx.
264. Z. 25-7-1783 2/137v
Joachim Geene, schepen, Matthijs Baselmans en Francis Coppelmans, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepen Joost van Breda, om zich op 15 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen voor Zeelst aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1783 tot 30 september 1784.
Getekend: J. Geene, Mattijs Baselmans, Francis Coppelmans (kon niet schrijven, getuige G.H. Dolleman), sekretaris Brocx.
265. B. 26-7-1783 2/138r
Peeter Baselmans, schepen, en Jan van den Heuvel, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepen Franciscus van der Leen, om zich op 16 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1783 tot 30 september 1784.
Getekend: Peter Baselmans, J. van den Heuvel, sekretaris Brocx.
266. V. 31-7-1783 2/138v
Anthonij van Meurs en Hendrik Ross, schepenen van Veldhoven, kommitteren de schepen Jacobus van Heijst, om zich op 16 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1783 tot 30 september 1784.
Getekend: H. Ross, A.v. Meurs, sekretaris Brocx.
267. V. 8-5-1784 2/139
Paulus Verschuuren is uit een nominatie van president en schepenen van Veldhoven door Jan Willem Daniël de Jongh als stadhouder van de kwartierschout van Kempenland gekozen tot burgemeester van het dorp Veldhoven over de hertgang Sonderwijk en wel met ingang van 1 mei 1734 tot 30 april 1785. Aangezien hij ondanks oproep door de vorster der dingbank op 5 dezer geweigerd heeft de voorgeschreven eed in handen van de stadhouder af te leggen, zal Jacobus Fabrie, de vorster van de dingbank, namens president en schepenen van Veldhoven de gekozene te zijnen huize persoonlijk gerechtelijk aanzeggen, dat hij op maandag 10 dezer om 3 uur op het raadhuis in Veldhoven moet verschijnen om de voorgeschreven eed af te leggen. Voor elke 24 uur die hij in gebreke blijft zal hij een boete van 21 stuiver moeten betalen.
Getekend: A. van 'fleurs, J.v. Heijst, H. Ross, sekretaris Brocx.
268. V. I 5-6-1784 2/140r
Anthonij van Meurs en jawlus van fleijst, schepenen van Veldhoven, kommitteren de schepen Hendrik Ross, om op de jaarlijkse vergadering van het knartier Kempenian op 5 juni 1734 te Eindhoven te verschijnen,

om met de gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: A. van Meurs, J.v. Heijst, sekretaris Brocx.

269. Z. 17-6-1784 2/140v

Jacobus Geene, schepen, Michiel van Nuenen en Jan van Deursen, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepen Joost van Breda, om Op de jaarlijkse vergadering van het kwartier Kempenland op 21 dezer te Eindhoven te verschijnen, om met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: J. Geene, Jan van Deursen, Michiel van Nunen, sekretaris Brocx.

270. B. 19-6-1784 2/141r

Franciscus van der Leen, schepen, en Matthijs van den Oever, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepen Jan van den Heuvel, om op de jaarlijkse kwartiersvergadering van Kempenland op 21 dezer te Eindhoven te verschijnen, om met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: F. van der Leen, Mattijs van den Oever, sekretaris Brocx.

271. V. 29-7-1784 2/141v-142r

Over Helena Maria, kind van Jan Francis Swagemakers en Elisabeth Snelers, worden na overlijden van de ouders als voogden aangesteld a) Adriaan Nagelmakers (als administrerend voogd) b) Dionijs Swagemakers (als toeziende voogd), beiden wonende te Veldhoven. Zij zijn beëdigd op het raadhuis ten overstaan van president-schepen Anthonij van Meurs, loco-officier Jacobus van Heijst en de schepen Hendrik Ross.

Getekend: Adriaan Nagelmakers, Dionijs Swagemakers (kon niet schrijven), A. van Meurs, J.v. Heijst, H. Ross, sekretaris Brocx.

272. V. 29-7-1784 2/142v

Anthonij van Meurs en Jacobus van Heijst, schepenen van Veldhoven, kommitteren de schepen Hendrik Ross, om zich op 14 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1784 tot 30 september 1785.

Getekend: A. van Meurs, J. van Heijst, sekretaris Brocx.

273. Z. 30-7-1784 2/143r

Joachim Geene, schepen, Jan van Deursen en Michiel van Nunen, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepen Joost van Breda, om zich op 14 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1784 tot 30 september 1785.

Getekend: J. Geene, J. v. Deursen, Michiel van Nunen, sekretaris Brocx.

IV. HET OUDE GEWOONTE- EN LANDRECHT IN DE VRIJHEID OIRSCHOT-BEST

Nadat het Jaarkeurboek van de Vrijheid en Heerlijkheid Oirschot-Best in hoofdstuk IV geheel is gepubliceerd en beschreven, willen wij U thans ander dit hoofdstuk de oude "costuijmen ende lantrechten" der Vrijheid Oirschot-Best presenteren. In het jaar 1570 werden deze "costuijmen usantiën ende lantrechten" reeds genoemd als "van ouden hercommen altijs onverbrekelijck onderhouden geweest".

De hierna volgende transkriptie is een letterlijke weergave van een kopie uit het jaar 1607. Wij zullen de tekst van deze "lantrechten ende costuijmen" in 5 A 6 achtereenvolgende afleveringen van Campinia publiceren. Korte samenvattingen of resumés in modern Nederlands worden hierbij achterwege gelaten, om neerlandici en juristen of kandidaten in de rechtswetenschap onder onze abonnees in de gelegenheid te stellen deze oude teksten te vertalen respektievelijk te interpreteren. Gaarne zijn wij bereid, eventuele desbetreffende wetenschappelijke bewerkingen dezer oude landrechten in onze periodiek op te nemen.

Alsoe Haere Hoocheden bevolen ende geordineert hebben de Magistraet der Stadt van 's-Hertogenbosche ten eijnde de Cleijne Steden, Vrijheden, ende Dorpen, resorterende onder de Meijerije der voerschreven Stadt binnen seeckeren geprifeerden tijde aen de voerscreven Magistraet souden overbrengen alsulcke coustuijmen oft lantrechten, als een ijegelijck van de voerscreven Cleijne Steden, Vrijheden ende Dorpen is hebbende oft gebruijkende, oft t'gene men voer coustuijmen is houdende, ende die over te scrijven aen de voers. Stadt van 's-Hertogenbosche, omme in conformiteit van de voerscreven beveelen van henne voerscreven Hoocheden alle deselve neffens de coustuijmen der voers' Stadt in de Greffie van den Raede van Brabant overgescreven te werden, soe eest dat wij schepenen, geswooren, raetslieden, kerckmeesters ende Heijlige Geestmeesters representerende t' corpus der voerscreven Vrijheijt van Oirschot obedierende de voers. beveelen van henne voers. Hoocheden de coustuijmen ofte lantrechten, oft dat coustuijmen ende lantrechten van ouden hercommen altijs onverbrekelijck sijn onderhouden geweest (ende anno vijfthien hondert t'zeventich noch eens overgesonden) mits desen sijn overseijndende, luidende van woorde te woorde als volcht:

COSTUIJNEN USANTIEN ENDE LANTRECHTEN BINNEN DE VRIJHEIJT VAN OIRSCHOT GEOBSERVEERT ENDE VAN OUDEN TIJDEN ONDERHOUDEN SOE ENDE GELIJCK HIER NAER IS VOLGENDE:

In den IERSTEN soe wanneer eenen heijligen banvierdach is op eenen genechtndch, dat men des anderen daechs sal moegen dingen, maer en wordt nu niet onderhouden.

Noch darmen tot allen tijden eeden sal mogen doen, nietegenstaende al waert besloten tijt.

Ten DERDEN dat men buijten personen buijten Oirschot ende in andere bancken woonachtigh sijnde, ende henne goeden met recht moeten krijgen

ende haere saecke ten eijnde moeten defenderen, dat men henlieden sal toe tauxeren allen henne tosten, vacatien ende comparitien, gelijk men deselve naer gelegentheijt der saecken sall bevijnden te behooren.

Ten VIERDEN soe wanneer den Schouteth der voers. Vrijheijt naer ouder gewoonte sijnen dingdach is leggende, dat alsdan alle schepenen schuldich sullen sijn ter bancken te comen voer den middach goets tijts om trent thien uren.

Ten VIJFFSTEN dat die geswooren clercq alle partijen d'een voer ende d'ander nae, naeden teneur vander Rollen voerts roepen salt, maer overmits t'gebreck van Procureurs ende anderssins, soe en is niet mogelijk sulcx alhier in der Vrijheijt ende bancke van Oirschot te onderhouden, sijn daeromme tot conservatie van de Justitie deser Vrijheijt ende bancke van Oirschot bij provisie gemaect, geordineert ende geaccordeert dese naebescreven articulen, ende puntten dienen schuldich sal sijn nu voertaen te onderhouden:

Inden ersten dat een ijegelijck van wat state qualijt oft conditie hij zij die eenen anderen ingeseten van deser Vrijheijt voers. met recht wil tijden, ticht ende aenspraecke geven, oft ijert met recht daer tegens wil attenteren, schuldigh sal sijn den selven proprietaaris oft gebruijckeren van den goederen te doen gedaegen, ende bij den clercq op te Rolle te doen stellen, d'welck men-sal mogen doen, soe lange die Rolle niet aff en is gescreven, plach men den clercq te geven een oort ende neemt nu drie oort.

Ten anderen is geconditioneert oft geordineert als die Rolle affgelesen is ende die clercq alle personen ingeroepen heeft, soe en sal men niemanden meer op te Rolle mogen setten, maer ijegelijck diert belieft sal mogen intomen aen de banck, ende sal door gebreecke van verschenen pachten, chijnsen, renten ende penningen sijn schepene brieven, instrumenten, registeren oft andere auctentijcke geschrifte mogen doen lesen, schepene tonden leijden, ter waarheijt hem mogen bedingen, erffpanden in den gerechte mogen brengen.

Ten derden is geordineert dat soe wie gedaecht, op te Rolle gestelt, voerts geroepen ende aengesproken is, ende op ten staenden voet eer andere partijen voert worden geroepen, hem niet en verantwoordt bij hem selven oft bij eenen gemechtichden ende naerderhandt compareert, ende wil hem noch verantwoorden voer d'opstaen warden schepenen dijen sal men ontfangen.

Ten vierden is geordineert, soe wanneer ijemant tegen eenige vonnissen, tegen eenige erffpanden, tegen eenige gerichten, tegen eenige affgeboden, dach ende recht begeert te hebben, dijen sal de Heere oft die dienaers eens mogen stellen dach van eender saecke, soe verre alst recht is, des die gene die dach begeert, schuldigh sal sijn te geven den Heere oft den dienaers eenen stuijver ende twee oort, ende den twee schepenen daer over staende elcken eenen stuijver, soe wel in erfftael als pennincxschult.

Ten viijffsten is ten tijde van dese raminge, te weten in den jaere vier ende veertich geordineert, dat men niemants voortsaene in contra-

dictie ontfangen en sal in saecken pennincxschult aengaende, de welcke egeene erffpenningen en sijn, hij en betaelt eerst thien stuijvers, half tot behoef van den Heere, ende half voor den schepenen, ende soe wanneer ijemant contradictie wil doen der erfftaelen aengaende, die en sal in recht niet ontfangen worden, hij en moet ierst ende vooral tot behoef van den Heere alleen namptiseren een ende twintich stuijvers.

Ten sesten is geordineert alle waarheijden te verhooren des maendachs voert genechtdach, uijtgescheijden alst is hijlich banvierdach, dan sal mense verhoeren sanderdaechs in presentie van eenen schepen ende clercq, daer af elcke partije schuldich sal sijn den schepen voer hennen salaris te geven eenen halven stuijver, ende elcke partije die sal comen tuijgen voor henne vacatien eenen halven stuijver, uijtgescheijden buijten getuijgen, die welcke sullen vacatie hebben naer haerder qualijt die sal staen tot taxatie ende moderatie van schepenen ende clercq daer present wesende.

Ten sevensten is geordineert, dat men een ijegelijck die ter waarhijt is gewesen, schuldigh sal sijn die te leijden ende te sluijten achtervolgende der schepenen vonnisse, ende ingevalle neen, ende daerover gewesen worde een leste vonnisse, sal in die waarhijt versteecken sijn, daer toe hij gewesen was, ende niet worden ontfangen. Ende die wederpartije sal voerts mogen procederen, ende bedingen hem tot sijnder waarhijt, ende die voerts leijden mit parthijen die op wairheijt staen, daer aff die wederpartije geieijt ende gesloten heeft, ende hem niet voerts en bedingen tot waarheijt, ende daerover gewesen wordt een leste vonnisse sal in der saecken vervallen, ende versteecken sijn.

Ten achtsten is geordineert dat alle personen die ter instantien van parthijen gedaecht worden om der waarhijt getuijchenis te geven, die niet sieck oft cranck en sijn, ende die ten daege dienende binnen Oirschot sijn, ende geen oopenbaere kennelijcke nootsaecken en hebben, sullen schuldich sijn te compareren, ende der waarheijt getuijch te geven op eenen peen van seven stuijvers, ende dat tot behoef van den Heer.

Ten neegensten is geordineert dat alle parthijen die hier dingachtigh sijn, van alle henne ende hender wederparthijen processen ende munimenten sullen mogen hebben copije tot hennen coste.

(wordt vervolgd)

a. DE OORKONDEN VAN BEST EN OIRSCHOT VANAF DE 14e EEUW.

(vervolg)

56. SCHEPENOORKONDE VAN OIRSCHOT
1 februari 1366

Wij Jan Eckerman, Didderic Didderics Nennen zoen, Godevart van Ructe, Willem Andries zoen, Henric vander Capellen, Didderic van Westelberse

ende Macs vanden Sneyscoet, scepen in Oerscot, tu .en onder onsen ghe-
 menen zeghel dat voer ons is comen Henric Arts S^o:ennen zoen swagher
 ende heeft erffeliken vercoft Danel vanden Staecker vier pont siaers
 paymens te betalen allen jaer tot Alre Heylighen misse met al alsclken
 payment als altoes op den voersc. pacht dach in bursen ghenghe ende
 gheve sal wesen ute enen huus ende hofte met allen sinen roebehoerten
 ende een stucke lands met enen hayvelt daer aen ghelegghen dat Arts
 voersc. te wesen plach ghelegghen op gheen eynde van Spoerdonc uet enen
 stucke lands gheheiten die Boerecker ghelegghen op dit eynde van Spoe-
 donc ende uet enen vlaslant ghelegghen bi Jans Corten van Spoerdonc in
 die parochie van Oerscot. Voert heeft Henric voersproken gheleoft cp
 hem ende op siin goet voer hem ende voer siin nuwnelinghe na ham Da-
 nel voersc. ende sinen nacomelinghen na hem dees voersprolen erifenis
 te weren voer dees voernoempt vier pont siaers als men erve van recht
 is sculdich te weren, ende allen voercomier daer _nee af te doen son-
 der der heren tsijs vanden gronde. Ghегheven int navr ons Heren doe
 men screef dusent driehondert ende sosentsestich opden irsten dach in
 februario.

(Hersik, zwager van Aert Mennen, heeft aan Danel warden Staecker
 in erfrecht verkocht een jaarlijkse rente van vier pond, te beta-
 len op Allerheiligen, uit een huis en hof met toebehoren, en uit
 een stuk land met daarbij gelegen heideveld te Spoordonk, dat
 eigendom van eerstgenoemde was, verder uit een stuk land genaamd
 "de Boerecker" te Spoordonk en uit een vlasland bij Jans Gorten
 te Spoordonk.)

V. b. DE VELDHOVENSE OORKONDEN (OERLE, MEERVELDHOVEN, HELST, VELD-
 HOVEN, ZONDERWIJK) VANAF DE 13e EEUW.

(vervolg)

11. OORKONDE VAN HERTOG HENDRIK VAN LOTHRINGEN EN BRABANT
 1254

Henricus Dei gratia Dux Lotharingiae et Brabantiae universis presenter
 litteras visuris salutem in domino sempiternam. Umiversitati vestre
 notum facimus, quod Ingelbertus de Olfghate miles et Helyana uxor sua
 coram sculteto nostro Wellino de Buscoducis et scabinis de Ersele ac
 aliis hominibus nostris ad opus domus de Postula rationabiliter et
 legitime emerunt omne allodium quod bone memorie Johannes miles de
 Dorne, Ida uxor sua, Maria de Molendino et liberi sui ac ani coheredes
 eorum habebant in parochia de Urle cum censu qui Sult Gerardi de Schil-
 le, ea condicione quod dicti Ingelbertus et Helyana uxor sua tempori-
 bus vitae sue percipient cum omni integritate medietatem omnium proven-
 tuum dicti allodii, et domus de Postula reliquam parten, ita quod de
 preventibus inde perceptis dicta domus persolvat dictis Ingelberto et
 Helyane singulis annis infra quatuor dies nativitatis Domini quamdiu
 vixerint decem libras Lovaniensis monete. Altero zero eorum decedente
 domus de Postula in anniversario eius persolvat conventui de Floreffia
 annuatim ad pitantiam unam marcam coloniensium seu X.XX solidos Lova-

11. Oerle, b = L. 41 74 tt tr-rét;L t5.11.77- ,, tra fronte
 ,, 10/- ettesett-e: -4 314 !.t.- F6a ere-arn
 5-4, O, GA14mm 7 V.dynet.; /1Jwai-11:1 AS-1;i
 p 4"1.1 6-raLlér z l.k5m lTtd¹r ar+4110.1177'. 4H-110 C...11.. 1' ;111.104 • 1\$a
 7101,11;Inn rit; at .Q.1 tn_rtuoin.1 a V74. 441
 trr f4)lc 7051.tē:1. e71.,gett.4 fégt< urm 5e `yt
 .ar re á grrcjsale tnebbeet oltri¹ rerbetr Se rei. 9.3 lk/Inren
 [ca./1:2 4//termil, unie refrert.5 tor/1¹ frau; r-ke:10-net
 /; 047- 2fb.,le Ut;Sfe nta lett ,¹fr, 5...⁵5tt⁶ka,j fS-,
 iirtro er⁴ fa.4 :31~4) itruf t 5/ttLxk.19 fuz.1.7c
 t.10 (2;g meNr "geFfni-1₄ o.4. 14:Z-71;rwasi rutf,rez f".442.7.
 ,² uwi₁zco aha- /31;an, exi réu171r f3f- tuu.g Y Z-1 tr;I.portg9 rša fit. .1 f~ eer
 -tb /;ollukk 'be •kridina.fr4571E⁷- Qe- +nik- at
 Eobis[✓] au arier sp,4,11., .tio'zionltr
 br.y. Volk.ia a `;cik Jeu` ____tAi,,,;: át v FL,,,f
 muyi, ott. 4"icecti,1 'rk_jaitub. iFilurrenve
 Totm.rolyttLiett--Frre_{tt}en_{t4} yrètrut4 t.rtr'/FL:3/111r raè-éj. rm)FILp1io

niensium pro marca de decem libris memoratis. Residuas octo libras et dimidiam superstiti temporibus vite sue persolvendo. Onomortuo aliam marcam col'seu XXX solidos Lovaniensium pro marca dicto conventui de Floreffia persolvat ad pitanciam annuatim domus de Postula de allodio supradicto. Et tunc post obitum amborum dictum allodium cum omni integritate ad domum de Postula convertetur. Et per solutionem dictarum duarum marcarum prout dictum est domus de Postula a dictis decem libris integraliter liberabitur. Abbas vero Floreffiensis nichil amplius recipiet occasione dicti allodii in ecclesia de Postula quam prius recipere consuevit. Quod ut robur obtineat firmitatis presentibus litteris sigillum nostrum cum sigillo abbatis Floreffiensis et prioris de Postula apposimus. Acta sunt hec in anno M° CC° L° quarto.

(Ridder Ingelbertus van Olfghate en zijn vrouw Helyana hebben ten overstaan van Wellinus, schout van 's-Hertogenbosch, en de schepenen van Eersel aan het konvent te Pastel verkocht het gehele vrije erfgoed, dat ridder Jan van Dorne, zijn vrouw Ida, Maria de Molendino en zijn kinderen en erfgenamen te Oerle bezaten met de cijns van Gerardus de Schille. Tijdens hun leven zullen Ingelbertus en Helyana de helft van de opbrengst uit deze allodiale goederen ontvangen terwijl de andere helft voor het konvent van Postel bestemd is, waarvan genoemd konvent echter jaarlijks 10 pond aan Ingelbertus moet betalen. Na het overlijden van één der echtgenoten moet Postel van deze 10 pond jaarlijks één Keulse mark aan de abdij Floreffie betalen. Zodra beide echtgenoten zijn overleden vervalt het gehele allodium met alle opbrengsten aan het konvent van Postel.)

12. OORKONDE VAN WILHELMUS HEER VAN BOXTEL
5 april 1289

Universis presentes litteras inspecturis nobilis vir Wilhelmus dominus de Bouxtle noticiam veritatis cum salute. Noverit universitas vestra quod nos quicquid juris nos habere credebamus in jure patronatus ecclesie de Zondrevik seu decime eiusdem totaliter damus et concedimus abbati et conventui ecclesie Floreffiensis Premostratensis ordinis Leodiensis diocesis et ipsum jus quod haberé credebamus si quod habuimus transferimus in eosdem abbatem et conventum ob remedium animarum parentum nostrorum et anime nostre et nihil juris nobis retinemus in dicto jure patronatus seu decime nobis seu successoribus nostris supplicantes reverende in Xristo patri domino Leodiensi episcopo looi diocesano ut concessionem et translationem predictis suum si necesse fuerit dignetur adhibere consensum et ipsas concessionem et translationem auctoritate pontificali confirmare abbati et conventui antedictis et hoc universis et dicto reverendo patri presentibus litteris sigilli decani concilii de Woinsele ac nostri appensione munitis significamus. Datum anno Domini M° CC° LXXX° IX° feria tertia post ramos palmarum.

(Wilhelmus, Heer van Bostel, schenkt zijn aandeel in het patroonaats- en tiendrecht van de kerk te Zonderwijk aan de abt en het konvent te Floreffie.)

13. SCHEPENAKTE VAN OERLE
18 september 1374

Wii Jan vander Meer van Knechsel ende Bartholomeus die Melter, scepene in Oerle tugen onder onse zegelen dat voer ons tomen is Jan Hermans der Kinder zoen was ende heeft die beteringe van enen huijse ende hoeve met sinen tobehoerten dat Ghisebrechts Hellincs te wesen plach ghelegen binnen Kercke-Oerle aen die strate ende die beteringe van enen stucke erves dat des vorsc. Ghisebrechts was dat ghelegen is tegen dat vorsc. huijs over aen die ander siden vander vorsc. straten tusschen t goetshuijs erve van Postel dat dat beter is dan alsolkene tsijs als men den goetshuijse van Postel daer ute gheldende is met alle dien rechte vorwarden ende brieven daer hie die mede hadde opghedragen erfleken ende overgegeven broeder Janne geheiten vanden Poele onder meester t goetshuijs van Postel tot behoef t goetshuijs vorser. ende dat die vorser. Jan helmelinghe op die vorser. beteringe van den vorser. huijse ende hoeve ende vande stucke erves heeft vertegen te ewegen dagen tot behoef des vorser. goetshuijs van Postel. Gegheven int yaer ons Heren geboert driehondert tseventich ende vier op den achtiensten dach in gerstmaent.

(Jan zoon van Herman der Kinder heeft ten behoeve van het klooster te Postel de "betering" van een huis en hof met toebehoren van Ghisebrecht Hellincs aan de straat te Kerkoerle en de "betering" van een erf van dezelfde Ghisebrecht tegenover genoemd huis (d.ue z. de meerwaarde boven de pacht uit deze goederen) overgedragen aan Jan vanden Poele, onder-magister van het Godshuis van Postel.)

V. c. OORKONDEN VAN BERGEIJK VANAF DE 14e EEUW

d. OORKONDEN VAN BEERS VANAF DE 14e EEUW

e. OORKONDEN VAN VALKENSWAARD (en Waalre) VANAF DE 14e EEUW

Dit hoofdstuk wordt in de volgende aflevering voortgezet.

VI. OUDE TOPONYWICA

(vervolg)

Op 20 augustus 1973 overleed op 84-jarige leeftijd in zijn woonplaats Deventer "na een werkzaam leven" A.P. de Bont, schrijver van o.a. het tweedelige "Dialect van het Kempenland, meer in het bijzonder d'Oerse taal". De Brabantse dagbladpers heeft met geen woord gewag gemaakt van het overlijden van deze geleerde Kempenaar. Of het in de Overijsselse pers anders was, weet ik niet. Veertig jaar lang heeft De Bont gewerkt aan bovengenoemd, bil uitstekend Brabants, boek: zijn overlijdensadvertentie vermeldde één onderscheiding: "De Deventer Adelaar".

Ik heb nooit begrepen wat deze Oerlenaar van de Gender naar de IJsel heeft gevoerd.

Zijn "Vokabularium" bij "Dialect van het Kempenland" beëindigt hij met een in het dialect geschreven: "Ot m'ne jongen teed". Aan het slot van dit stuk lees ik:

"Neiw ek zeu stillekes aan op ji&re begien te komme 3n weed van de streik af woun woor ek gevild :án geb'ore ben, nelw wil et wel is gebeure, 's naachs a's ek nie slaope kan of ok wel op ander tè.ie, d.'k ingens dan dien teed trugdenk. Dan ziej-ek Oewers weer, nie zeu a's 't op den eugenblik is - nee, de geest wil a. ne.ie nie goewd opnemme nie - mar zeu a's 't war toen ek tiejn, twaalf dartien joor of nog wa meer aud war. Nog 'ens gezeid, d wa's ene schoone gelukkigigen teed. "..... (p. 810)*

Dat hij van Oers en van zijn dialect hield, blijkt uit dit fragment overduidelijk, maar om een levenswerk tot stand te brengen als deze monografie is meer nodig dan liefde voor zijn geboortestreek, en wel liefde voor de wetenschap, de historische taalwetenschap in het bijzonder.

Het is niet mijn bedoeling de verdiensten van De Bont hier uitvoerig te gaan bespreken; dit valt buiten het kader van deze rubriek, en ik zou de herdenking in "Campinia" aan anderen overgelaten hebben, ware het niet, dat De Bont ook belangrijk werk op toponymisch gebied heeft verricht. Ieder die zijn "Dialect van Kempenland" kent, weet dat, en ook in deze rubriek is zijn naam herhaaldelijk gevallen. Zijn bekendste toponymisch werk is een reeks artikelen: "Noordbrabantse etymologieën" verschenen in "Mededelingen van de vereniging voor naamkunde te Leuven en de commissie voor naamkunde te Amsterdam".

Ik wil op deze plaats zijn nagedachtenis eren met de bespreking van twee toponiemen uit zijn geboorteplaats Oerle, namelijk die van de gehuchten Scherpenharing en Tootefout, waarvan hij - hoe kan het ook anders - de definitieve etymologie heeft gegeven.

Maar eerst een kleine aanvulling op de bespreking van de etymologie van Oerle (Campinia, 3de jaargang, januari 1973, nr. 8, pagina 173).

39. " O e r l e " (aanvulling)

De Bont verklaart Oerle als "het aan de overzijde (van het Look) gelegen bos". Tegen deze verklaring heb ik het volgende bezwaar aangevoerd. Ik citeer: "Het merkwaardige van deze verklaring is, dat die zou inhouden, dat de naam Oerle gegeven is vanuit een oostelijk daarvan en van het Look gelegen plaats en dat kan alleen Zeelst zijn, wat zou betekenen dat op een of andere wijze Zeelst belangrijker, ouder of eerder bewoond geweest moet zijn, hetgeen in tegenspraak is met dat wat over Oerle en Zeelst bekend is."

Om deze redenen hield ik het op de verklaring van De Vries en Moerman. Toen ik deze regels schreef, had ik De Bonts artikel "Het toponiem

In dit en volgende citaten kon om technische redenen niet altijd De Bonts fonetische transkriptie gehandhaafd blijven.

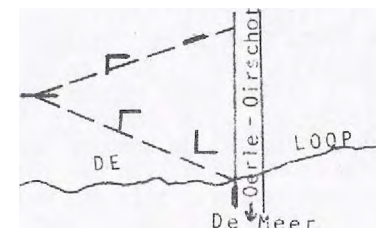
Oerle" in genoemde 'Mededelingen' nog niet gelezen. In dat artikel blijft hij hij de etymologie oer <over en loo e bos. "Over" betekent volgens De Bont "hoger gelegen" zoals het eerste lid in het Limburgse toponiem Oirlo (bij Venray). Zo verklaart ook Tummer %mond". In een voetnoot op pagina 16 van het onderhavige artikel zegt De Bont van "over" : "niet in de zin van aan gene zijde" gelijk we in Dialect van Kempenland II, blz. 681b abusievelijk deden". Oerle betekent dus, zegt hij aan het slot van zijn artikel "het hoger gelegen bos". Met deze verklaring vervalt mijn bezwaar aan het begin van dit stuk gememoreerd en met zijn "nieuwe" verklaring "het hoger gelegen bos" kan ik me verenigen, daar in deze verklaring recht gedaan wordt aan de situatie ter plaatse "zand en bos" (zie mijn vorige artikel over Oerle).

,"la's er ijs, dan gonge we schkatserè.ie an kak a's bè 't baocie et méest op de Blow Blaek. Soms gonge we n& de Drie Venne, néb de Schoutelblaek op de Schaerpenherring." (Dialect II, pag. 809)

47. "Schaerpenherring" (Scherpenharing)

De Scherpenharing is een gehucht ten noorden van Oerle aan de weg naar Oirschot. Dit toponiem is een samenstelling van "scherpen" en "haring". Van haring zegt De Bont dat het een afleiding is van het suffix -ing. Het grondwoord van - haring is dus haar, hetgeen betekent: "hoge zandgrond, een met hout begroeiende hoogte" een met struikgewas begroeiende woeste plek". De Bont wijst erop, dat deze etymologie o.a. onderschreven wordt door Verdam en Stoett, door Hoeffft, Gallée, Jellinghaus, Scheinfeld en Gijsseling, die het terugvoert op haru - (f) zandige heuvelrug: De Bont merkt dan op - hij laat nooit na rekening te houden met de situatie ter plaatse (!) - dat het stroompje "De Loop" niet door, maar aan de zuidzijde langs het gehucht loopt, en dat het terrein ten zuiden van dit stroompje "de Meer" en "de Schaerpenherringse meer" heet: een moerassig terrein, dat evenals het gehucht zelf links van de weg Oerle - Oirschot ligt. Beide feiten zijn duidelijke aanwijzingen dat de Scherpenharing wat hoger ligt.

Het eerste lid van de samenstelling "scherpen" komt in Nederland in tal van toponiemen voor, zij het niet altijd in dezelfde betekenis. De Bont houdt het op wat J. Heissen in "Plaatsnamen der Antwerpsche Kempen" over "scherpe" heeft gezegd, namelijk dat dit adjektief kan slaan op een driehoeksvorm. Tachtig jaar geleden stonden op de Scherpenharing zes boerderijen, alle links van de weg Oerle - Oirschot, "op de haring" dus, en deze boerderijen lagen gegroepeerd in de vorm van een scherpe, vrijwel gelijkzijdige driehoek: 1,

In dit en volgende citaten kon om technische redenen niet altijd De Bonts fonetische transkriptie gehandhaafd blijven.

Met nadrukkelijke instemming citeer ik eep opmerking van De Bont in voetnoot 2 op pag. 73:

"Op de gemeentesecretarie van Veldhoven heeft men jammer genoeg de naam Scherpenharing met duidelijk hoorbare h veranderd in en verknoeid tot Scherpenering, juist alsof daar ooit nering en dan nog wel scherpe is gedaan."

(Zie A.P. De Bont "Noordnederlandse etymologieën" 'Mededelingen Ver. Naamkunde", XLIV, 1968 pag. 73 - 75.)

'Mè de jacht kwamd' in 't nojoor weer op dezlfdde plakke w8or g'in 't veurjoor vdoltjes hadt gezocht of op den eekhoore wart geweist. Ggene wonder dan ok da ge zeudoende ieder bussel, iedere maast, ieder pè.ike, ja ieder sloepken dur tin dgur kende..."

Zo zal De Bont ongetwijfeld ook de Tootefout "dgur an dgur" gekend hebben, een toponiem dat in archeologische kringen beroemd is vanwege de meer dan 40 onderzochte grafheuvels.

48. "Tootefouth (Tooterfout, Teutefout en Teuterfout)

Het toponiem Tote(r)fout is wel beschouwd als "voord"-naam (een voorde is een plaats waar men te voet of per voertuig een rivier(tje) overstak.) Daartegen heeft De Bont twee bezwaren aangevoerd. Het eerste: de afstand tussen het gehucht de Toterfout en het enige beekje dat Oerle kent "De Loop" is ongeveer 10 minuten. Een afstand die te groot is om het waarschijnlijk te maken, dat de Toterfout vernoemd zou zijn naar de "doorwaadbare plaats" in de Loop. Men zou zich echter af kunnen vragen, of niet een van beide zich in de loop der eeuwen verplaatst heeft. Het tweede bezwaar is van taalkundige aard en maakt het onmogelijk Tootefout gelijk te stellen met "Tote der voord": in alle klankvormen: Tootefout, Tooterfout, Teutefout en Teuterfout hebben we met de scherp- of hardlange oo(cau te doen en dit maakt het onmogelijk Toote gelijk te stellen met tete (mal. tate). Tegen fout = voord verzet zich bovendien het vrouwelijk woordgeslacht van voord, terwijl Toterfout getuige "Den Toterfout" m. of o. is.

Alle etymologieën die Tote(r)fout in verband brengen met "dood" "dodenrijk" etc. verwijst De Bont zonder meer naar het rijk der fabelen van "boer of burger". In Oerle, zegt De Bont, is van zulk een volksverklaring of volksoverlevering niets bekend.

Hij acht Tooterfout ontstaan uit: t + oote + fout = het oode (= woeste) woud.

In deze verklaring behoeven de anlautende en inlautende t, de r en de f een nadere bespreking.

In zijn "Dialect van het Kempenland" had De Bont deze verklaring al eerder gegeven. In "Tijdschrift" LXXXIX pag. 281 heeft men (De Bont zegt niet wie) De Bonts verklaring "mislukt" en "onwaarschijnlijk" genoemd, juist op grond van die t, de r en de f.

In "Brabants Heem" I (1949) heeft Mandos een aantal oude schrijfwijzen van Toterfout bijeengezet, alle zonder r: "het totefeijts ackercken", huysken ... op den toetefat; de smeelen aenden groeten acker ter plaetse denToetefa.t onder Oerle; van den totafatsen pat; totevatsen akker; etc.. De vormen zonder r zijn dus wel de primaire; die met r wel anorganisch, maar toch regelmatig, want het is in de Yederlandse

dialekten zeer gewoon, dat een (zwakbetoonde) open syllabe door een sonore medeklinker (r,l,m,n) wordt afgesloten, het meest door een r: achtergaal = nachtegaal, apperteet = appetijt, vaogelvuur = vagevuur, etc..

De anlautende t is het onzijdige lidwoord bij woud; in Tootefout hebben we te doen met de zogenaamde agglutinatie van het lidwoord. In de toponymie zijn daar veel voorbeelden van, b.v.: In Valkenswaard is bekend Dalkerndje, elders Treek<Ter Eke Den Twisseltgze't wis loo = het bos van de wissen.

N.B. Bij de verklaring van deze t = lidwoord gaat De Bont er wel van uit dat de etymologie in fout = woud juist is!

oote.geood(e)Ggot ags

De verscherping d> verklaart De Bont als "medeklinkerharmonie% hij wijst erop, dat de d in "Toode" stond te midden van de scherpe medeklinkers t en f en "daar was het voor de van scherpe medeklinkers houdende Oerlenaren welhaast onmogelijk de zachte d te handhaven. "In de oude vormen komt veel klinkerharmonie voor: totafatsen, totofatsen.

fout<veutd<volde<wolde

Wezenlijk voor het bewijs Toterfout = het woeste woud is het aannemelijk maken van f<Zw in het laatste bestanddeel.

Voor het dialect van Oerle echter is de stemloze f voor een tweeklank geen enkel bezwaar. Dit dialect houdt van scherpe medeklinkers getuige o.a. de volgende voorbeelden: flier i.p.v. vlier, floor i.p.v. vloer, vink Enk, vakantie ferkantie e.a.. Steun vindt deze overgang in de nog oude vorm "totevatsen akker", fout i.p.v. woud levert dus geen moeilijkheid op.

Dat faut een vervorming is van woud blijkt op de eerste plaats uit de anlautende t die op een onzijdig/genus van het laatste bestanddeel wijst. En rliia volledig in overeenstemming met het woordgeslacht van woud.

Ook in andere dialektische ontwikkelingen vindt de overgang fout<woud steun. Het werd namelijk op dezelfde wijze behandeld als andere au woorden die alle de overgang au> aa vertonen, 20 werd haat (hout) haat, Waut (Woud; baat, zaut (zout) zaat, etc.. Bij de oude vormen vinden we ook faut (fout) faat. Ook voor de overgang w>v wijst De Bont op parallellen namelijk op le.vènt voor lijnwaad en op vagen voor wagon.

(N.B. De klankontwikkeling au<old in het Nederlands is volkomen regelmatig, vergelijk oud - hgd alt kou hgd. kalt, woud hgd. Walt etc.)

Volgens Edelman waren er op de hogere zandgronden echter geen wouden. Want: "a271 de term woud verbindt de overlevering de begrippen woest, ontoegankelijk, afgelegen, gevaarlijk en geheimcinnig." Maar daarop zijn uitzonderingen: woud<walfu,m = zompig bos zegt Gijsseling.

In Nederland vindt men wel meer de naam woud in de betekenis van "moerasbos". Ook in Tootefout kan die betekenis **schuil** gaan. "Ten Noorden en dichtbij het gehucht "(Der) Toote(r)fout" ligt een moerassig terrein het ee'genaamde "Ooijersvenneke ...". Het begrip woest sluit dus goed, zii net pleonastisch aan bij fout<voud<volde<wolde in laatstgenoemde'Detekenis.

"Ge hadt den ombezEirgde, gongt 5n stondt wer ge wg'ot dn dgedt vuileed wa ge wdot, 511 a's ge s'aoves muurg kn wel in ew bed

laogt, dan dochte nog mè plezieër trug áan de dingen die d'ouwerdag ha'dt beleefd. E kort gebè.ike, somtè.ien ok geen :án gerust gongde slaope, de volgenden dag zóo wger op e nè.it verzet bringe." Zo eindigt De Bont zijn levenswerk: n'n gerust gongde slaope Hij roste in vrede.

Oerle, september 1973
J.A.J. van den Bosch

VII. GENEALOGICA

1. HET GESLACHT VAN DOOREN te Veldhoven van 1686 af
(Gegevens, verzameld uit de doopboeken respektievelijk geboorte-registers van Veldhoven, chronologisch geordend per ouderpaar.)
(vervolg)

(JOANNES VAN DER HEIJDEN) 1- 7-1728 Petrus (illegiti- mus)	X	GISBERTA VAN DOREN	
		get. Arn.v.d.Heijden, Cath.v.Doren	
FRANCISCUS VAN DOREN 27- 8-1729 Christina	X	PETRONILLA VAN DEN BROECK	
		get. Guil.v.Doren, J.M.v.d.Broeck	
HENDRIK VAN DOOREN 26-11-1729 Antonia 12-12-1732 Laurens 23-11-1734 Jacob 21-12-1737 Michael 20- 4-1739 Goverdina 20- 7-1743 Johannes 6-10-1746 Jacoba 5- 9-1751 Johanna 5- 9-1751 Maria	X	ANNA VAN GERWEN	
		get. Jan v. Gerwen, Johanna v.Dooren Hendrik v. Gerwen, Petr. v.Dooren Jan Boogaers, Johanna v.Gerwen Peter van Dooren, EI. Bartels Jacob Aerts, Petr.v.Gerwen Chr.v.Dooren, Mecht. v. Dooren Paulus Verlegh, Petr.v.Gerwen A.v.Gerwen, Christina v. Gerwen Willem Boogers, Mecht.v.Dooren	
FRANCISCUS VAN DOREN 18- 4-1732 Christina 2- 8-1736 Wilhelma 25- 5-1740 Anthonius 1- 3-1743 Margarita	X	PETRONILLA VAN DER HEIJDEN	
		get. Guil.v.Doren, J.M.v.d.Graff A.v.d.Broeck, Maria v.Doren L.v.d.Heijden, 1½1.v.d.Meiren L.v.d.Heijden, Cath.v.d.Broeck	
MARCELLIJS VAN DOREN 4-12-1732 Albertus 31- 5-1735 Joannes 21- 3-1745 Joannes	X	HELENA VERSCHUEREN	
		get. Godefridus Smits, Ida Thonies " J.v.d.Heijden, M.v.d.Bichelaer H.v.Son, Al. Joannis Elsen	
GUILIELMJS FRANCEN VAN DOREN 6- 3-1736 Joanna 3-11-1739 Joanna 13- 6-1744 Anthonia	X	MARIA ANTEONIJ SENDERS	
		get. Fr.v.Doren, EI. Anth. Senders M.J.Thijssen, H.Fr. Pero Gerardus Pero, Cath. Senders	
ANTON VAN DOOREN 13- 4-1736 Johannes	X	HENDRIKA BOOGERS	
		get. Hendrik Boogers, Petr. v. Dooren	

7- 1-1738 Jacob		get. Th. Boogers, Anna v. Dooren
PETER VAN DOREN 16- 7-1739 Maria 9-11-1740 Petronella 27- 2-1742 Maria 28- 1-1743 Michael 26-11-1744 Justina 5- 9-1746 Michael 24-12-1748 Hendrik	X	PETRONELLA DER WEDUWE get. Peter der Weduwe, Mecht.v.Dooren Roland v.Dooren, Aleg.v.d.Heuvel " Jan der weduwe, Mecht.v.Dooren " A.der Weduwe, Mecht.v.Dooren " Peter der Weduwe, Anna v.Dooren Ader Weduwe, Mecht.v.Dooren Laurens v.Dooren, Anna der Weduwe
MARCFL VAN DOOREN 26- 8-1745 Arnoldus 14- 2-1747 Johanna 18-10-1743 Wouter 2- 8-1750 Johannes 18- 2-1752 Peter 21- 1-1753 Peter 10- 8-1755 Johanna 19- 3-1757 Joseph 15- 1-1759 Catharina 14- 3-1761 Adriana		ELISABETH VAN DER BOJLEN get. Jan van der Boomen, M.v.Kemena A.v.d.Boomen, Gijsb.v.d.Heijden A.v.d.Boomen, Hester v.d.Heijden " W.v.Dooren, Joh.v.d.Boomen Wouter v.Dooren, Petr.Vermeeren P.v.d.Heijden, Joh.v.d.Boomen Joh.v.d.Boomen, Elis.Boogers " Joh.v.d.Boomen, Johannav.d.Boomen Hendrik Vermeiren,CatliialBerckt Arnold v.Dooren, Petr. Pancken
WILUEU4JS VAN DOREN 25- 9-1743 Henricus 23-11-1744 Joannes 20- 5-1746 Joannes 21- 1-1748 Anna Maria 5- 7-1752 Johannes 20-10-1754 Johanna Maria 13- 5-1756 Joannes 16-12-1757 Catharina Elisabeth	X	ELISABETHA BOGERS get. Th.Bogers, Maria v. Kemena Petrus Bogers, Gijsb.v.d.Heijden Petrus Bogers, Gijsb.v.d.Heijden Peter Boogers, Elis.M.v.Dooren W.v.Dooren, Adr.v.d.Heuvel Peter Boogers, Elis.van Dooren Wouter van Doren, Ida Verlegh " Wouter van Doren, Ida Verlegh
MANTIS VAN DOREN 16- 9-1744 Joanna	X	GERTRUDIS KERCKHOF get. Alexander Kerckhof, Joanna v. Dooren
WALTHERUS VAN DOOREN 30-11-1745 Catharina 28- 2-1748 Mechtildis 22- 2-1751 Arnoldus	X	CATHARINA VAN DEN BERCKT get. Guil.v.Dooren, M.v.d.Berckt Fr.v.d.Berckt, Maria van Doren Marc.v.Doren, Joanna Berckers
PETRUS VAN DOOREN 1-10-1746 Joannes	X	ELISABETHA VAN DEN HURCK get. Arn.van Dóoren, Joanna v.d.Hurck
P.E.TER VAN DOOREN 23-10-1752 Johannes	X	JOHANNA BOOGERS get. Wouter Boogers, Petr.P.Schoofs
HENRICUS VAN DOOREN 26- 4-1755 Petrus	X	ELISABETHA COPPELAERS get. Chr.v.Groote-Brugel,M.v.Lieshoudt.
JACOB VAN DOREN 22-12-1757 Maria Anna 13-10-1760 Willem 8- 4-1'64 Anna Maria	X	JOHANNA MARIA COLEN get. Anton Sledsen, Johanna. van Doren Johannes van Dijck, Joh.v.Doren Arnold Colen, Maria van Doren

ADELBERTUS VAN DOOREN 27- 5-1759 Marcellinus X ——— MARIA VAN KEULEN
 22- 5-1760 Joanna get. Leonardus van Dooren, Godefr. v. Keulen
 26-10-1765 Anna Maria Leonardus van Dooren, Godefr. v, Keulen
 16- 2-1775 Anna Maria Joannes van Kuylen, Hendrina van Dornen
 18- 8-1778 Maria Anna Joannes van Kuylen, Hendrina van Dornen
 Walterus van Erckel, Marg.Verhoeven

AEGIDIUS VAN DOOREN 11-11-1759 Joanna X ——— MARIA VAN NUNEN
 20- 7-1763 Petronilla get. Joannes Beijnsens, Joanna van Dooren
 22- 7-1766 Elisabeth Henricus van Dooren, Maria Tilemans
 Petrus de Greef, E.Beijnsens loco Margareta van Nunen

ANTONIUS VAN DOOREN 8- 2-1760 Petrus X ——— CORNELIA BEIJNEN
 get. Petrus Beijnen, J.M.v.Dooren

(wordt vervolgd)

2. Genealogische reeks van W.J.C. SENDERS, geb. 17 oktober 1935 te Valkenswaard (Zeelst, Bergeijk, Luyksgestel, Valkenswaard)
 Zie: Hoofdstuk XI: Lezers leveren hun bijdrage, nr. 2, blz.155

3. DE MANNELIJKE LIJN IN DE STAMBOOM VAN CATHARINA MARIA GEMMA ANNA MERCX, geb. 27-5-1973 te Oirschot, wonende Molenstraat 26a te Oirschot.

- I. MICHIEL MERCK
- II. MR. JAN MERCK
 zoon van Michiel
 ged. + 1637 te Rouquieres, België
 gehuwd op 13-4-1678 te Oirschot met Catharina Coppens, dochter van Jacob
- III. a. Kinderen uit huwelijk II, te Oirschot gedoopt
 Franciscus Joannes Anna Alydis Henricus
 23-8-1678 11-5-1680 14-4-1682 27-5-1685 14-3-1688
- Jacobus
 25-4-1694
- nENRICUS, zoon van Jan
 gehuwd mvt: Anna Wuij tens (dochter van Gaspar, gedoopt op 1-1-NAM to Oirschot) op 26-2-1713 te Oirschot

- IV. a. Kinderen uit huwelijk III,b te Oirschot gedoopt
 Catharina Gaspar Aldegondis Petronella Joanna
 12-7-1714 6-8-1717 14-7-1720 16-4-1723 15-3-1726
- Joannes
 8-6-1729
- b. JOANNES, zoon van Henricus Mercx
 gehuwd met: Maria Elisabeth Hulselmans (dochter van Hendrik, gedoopt 25-7-1741 te Beerd, overleden 13-9-1789 te Oirschot) op 9-5-1762 te Oirschot
 overleden: 28-2-1801 te Oirschot
- V. a. Kinderen uit huwelijk IV, b, te Oirschot gedoopt
 Henricus Adriana Gaspar Adrianus
 5-11-1763 14-8-1765 26-10-1767 14-12-1769
- Henrica Anna Johanna Joannes Catharina
 11-8-1772 28-10-1774 16-10-1777 18-12-1780
- b. ADRIANUS, zoon van Joannes.
 gehuwd met: Joanna Leijten (dochter van Joannes, gedoopt te Oisterwijk, overleden te Lage Zwaluwe)
 overleden: 10-10-1848 te Oirschot
- VI. a. Kinderen uit huwelijk V, b, te Oirschot gedoopt
Joannes wilhelmus Maria Elisabeth Maria
 22-3-1801 27-8-1802 27-10-1803 13-3-1806
- b. JOANNES, zoon van Adrianus
 gehuwd met Maria Christina Elisabeth van de Wetering (gedoopt 8-4-1814 te Middelbeers, overleden 1-10-1883 te Oirschot) op 10-2-1839 te Middelbeers
 overleden: 24-9-1892 te Oirschot
- VII. a. Kinderen uit huwelijk VI, b, te Oirschot geboren
 Hendrik Cornelis Adrianus Johannes Anthony Joseph
 3-2-1840 12-4-1841 30-9-1843
 overl. 2-1-1891 overl. 29-1-1893
- Peter Franciscus wilhelmus Jacobus wilhelmus Jacobus
 24-4-1845 11-3-1847 6-9-1848
 overl. 17-4-1934 overl. 16-7-1847 overl. 21-10-1936
- Maria Johanna Elisabeth Cornelia Christina
 17-4-1851 23-2-1854
 oven. 11-11-1932 overl. 4-10-1919
- b. WILHELMUS JACOBUS, zoon van JOANNES
 gehuwd met: Josephina Maria Schuurman (geboren 2-10-1864 te Vught) op 28-6-1902 te Oirschot
 overleden: 21-10-1936 te Oirschot
- VIII.a. Kinderen uit huwelijk VII, b, te Oirschot geboren
Johannes Josephus Cornelis
 7-1-1904

- b. JOHANNES JOSEPHUS CORNELIS, zoon van Wilhelmus Jacobus
 gehuwd met: Johanna Maria Adriana Paijmans (geboren 29-2-1904
 te Oisterwijk) op 22-7-1931 te Oisterwijk
- IX. a. Kinderen uit huwelijk VIII, b, te Oirschot geboren
 Wilhelmus W.J.M. Anna J.G.M. Wilhelmus W.G.M.
 3-6-1932 27-5-1933 19-10-1934
 overl. 6-7-1972
 Josephina L.A.M. Gemma Woutherus
 29-3-1936 30-11-1937 - 9-1-1940
Johannes N.J.M. — Norbertus J.P.E.L
 8-10-1942 15-3-1945
- b. JOHANNES N.J.M., zoon van Johannes Josephus Cornelis
 gehuwd met: Margaretha M. Janssens (geboren 8-11-1945 te
 Noenen) op 24-6-1971 te Noenen
- X. Kind uit huwelijk IX, b, te Oirschot geboren
 Catharina Maria Gemma Anna
 27-5-1973

VIII. HUIZEN EN HUN BEWONERS TE OIRSCHOT
 VAN DE ZEVENTIENDE TOT DE TWINTIGSTE EEUW

(vervolg)

19. en 20. **"De Pastorije van Jan Daems(Molen-
 straat 15) en
 "Het Gasthuijs van J an Daems(Molen-
 straat 17 t/m 25)**

In het begin der 17de eeuw vormden deze panden (Molenstraat 15 t/m 25) een eenheid in de zogenaamde "Fundatie der zeven cameran". Kanunnik en scholaster Jan Daems van Nuenen stichtte toen drie fundaties. De eerste stichting van 14-10-1603 bestond in een zondags- en feestdags-school, Waarin naast lezen en schrijven godsdienstonderwijs werd gedoe- ceerd en wel in O.L.Vrouwekerk op het Vrijthof van 13.00 tot 14.00 uur. In de St. Pieter zou bovendien maar één preek worden gehouden en in de plaats van de tweede preek zou godsdienstonderwijs voor belang- stellenden worden gegeven. De tweede stichting van 1-8-1613 betrof 5 studiebeurzen te Oirschot en twee zondagsscholen (te Nuenen en Mierlo). De derde stichting van 26-8-1613 was "De fundatie der zeven cameran". In deze laatste vindt men wel de eerste fundatie van 1603 terug. Er is hier namelijk sprake van de "stoel Dondnicaal ende Festivael" en tevens van een verdeling der "zeven camaren" : a) De twee eerste came- ren (lees behuizingen) ten behoeve van de pastoor, die dan gehouden was de zondagsschool voor de jeugdigen te leiden. Mocht hij van deze "twee cameran" geen gebruik willen maken, dan zullen deze worden ver- huurd en de opbrengst zal voor de armen worden besteed. b) De twee volgende cameran waren bestemd voor "twee schaemele geestelijck7"

maechden" boven de 40 jaar oud. c) De drie andere cameran werden ter beschikking gesteld aan "drie oude mans- ofte vrouwspersoonen, daervan hene vrouwen ofte mans zijn overleden ofte die nyet gehouden en sijn geweest, out sijnde over de vijftich jaeren ende stamel ende impotent sijnde om hen broot te winnen, al waer't oijck dat dusdanige mans ofte vrouwen ennige kinderen waeren hebbende.." - Het is dus duidelijk, dat er zeven "Cameran", huisvestingen of huisjes waren. Geheel ten onrech- te 17ifa in het verleden wel eens aangenomen, dat uit de fundatie der 5 beurzen van Jan Daems later die der 5 Jan Daems-huisjes is voortge- komen. De oorspronkelijke verdeling der "zeven cameran" is later ge- wijzigd. In 1780, het jaar van de restauratie of vernieuwing, was blij- kens de gevelsteen ("Gast Huys gefondeert in het jaar 1613 bij wijlen Heer Jan Daems van Nuenen van drie manspersoonen en drie vrouwspers- oonen in het jaar 1780") de doelstelling betreffende de "cameran" voor 3 oude mannen of vrouwen nog niet veranderd. De twee eerste came- ren herkennen wij dus in het tegenwoordige pand Molenstraat 15, in de verpondingsregisters genoemd "De Pastorije van Jan Daems". De 5 andere cameran vormen de panden Molenstraat 17 t/m 25, in de verpondingsre- gisters genoemd "Het Gasthuijs van Heer Jan Daems". Van beide percelen geven wij hierna volgend een kort historisch overzicht.

19. "De pastorije van Jan Daems", Molenstraat 15

De lijst van onroerende monumenten der gemeente Oirschot geeft van dit pand de volgende omschrijving: "Woonhuis met verdieping, lijstgevel en zadeldak tussen zijtopgevels met vlechtingen, XVIII, gevel XIXc. Vier stoeppalen. Fraai gebouw van eenvoudige doch harmonische architectuur en van oudheidkundige waarde." De oude verpondingsregisters vermelden van 1648 tot 1810 de volgende eigenaren respectievelijk bewoners van dit pand (de eerste twee cameran):

- A. DE PASTORIJE VAN JAN DAEMS GASTHUIJS 1613
 "Huijs ende hoff"
 grootte: 8 roijen, aanslag 2 g. 10 st. 12 p.
 verpondingsboek Kerkhof nr. 1, fel. 124
- B. DE ARMEN VAN OIRSCHOT omstreeks 1705
 "Huijs ende hoff aen Daems gasthuijs"
 grootte: 8 roijen, aanslag 2 g. 10 st. 12 p.
 verpondingsboek Kerkhof nr. 2, fel. 144
- C. J.D. BARON SWEERTES DE LANDAS, HEER VAN OIRSCHOT, bij koop 1743
 "Huijs ende hoff"
 grootte: 8 roijen, aanslag 2 g. 10 st. 12 p.
 verpondingsboek Kerkhof nr. 2, fol. 14211 en 3 fol. 187
- D. CAREL HENDRIK JACOB BARON SWEERTS DE LANDAS,
 Drossard alhier
 "Huijs ende hoff"
 grootte: 8 roijen, aanslag 2 g. 10 st. 12 p.
 verpondingsboek Kerkhof nr. 2, fol. 14211 en 3 fol. 187

- E. LODEWIJCK JAN BAPTIST BARON SWEERTS DE LANDAS, HEER VAN OIRSCHOT 1761
 "Huijs ende hoff"
 grootte: 8 roijen, aanslag 2 g. 10 st. 12 p.
 verpondingsboek Kerkhof nr. 3, fol. 188 en 4, fol. 133
- F. CAREL HENDRIK JACOB BARON SWEERTS DE LANDAS, Drossard **alhier**, bij koop 1782
 "Huijs ende hoff"
 grootte: 8 roijen, aanslag 2 g. 10 st. 12 p.
 verpondingsboek nr. 4, fol. 132v
- G. JACOBA PETRONELLA SMITS, weduwe van C.H.J. Baron Sweerts de Landas 1796
 "Huijs ende hoff"
 grootte: 8 roijen, aanslag 2 g. 10 st. 12 p.
 verpondingsboek nr. 4, fol. 132v
- H. PAULUS STRAALMAN, gehuwd met de. weduwe (j.P.Smits) van **C.H.J. Baron Sweerts** de Landas 1798
 "Huijs ende hoff"
grootte: 8 roijen, aanslag 2 g. 10 st. 12 p.
 verpondingsboek Kerkhof nr. 5, fol. 131
- I. ELISABETH EN IDA, DOCHTERS VAN WILLEM COPPENS, bij koop 1803
 "Huis ende hoff"
 grootte: 8 roijen, aanslag 2 g. 10 st. 12 p.
 verpondingsboek Kerkhof nr. 5, fol. 131 en 6, fol. 131v
- Aan de hand van de oude kadastrale leggers kunnen wij thans verder de rij der eigenaars respectievelijk bewoners van pand Molenstraat 15 vervolgen:
- J. IDA, DOCHTER VAN WILLEM COPPENS 1830
 "Huis, schuur en erf", sektie F 786, 2 roeden 16 ellen
 art. 326
- K. JOH. SOHNGEN, **Fr.** Kostschoolhouder, na diens overlijden Lucretia van Dorp de Groot, zijn weduwe 1832
 "Huis en erf", sektie F 786, 2 roeden 16 ellen, art. 650
- L. ANTHONIA ELISABETH SOHNGEN EN JACOB SOHNGEN 1879
 "Huis en erf", sektie F1935, 2 roeden 16 ellen, art. 1135
- M. JAN LAURENS DE KROON, bierbrouwer, bij koop 1882
 vleeshok en stal"
 sektie F 2647, art. 2691
 Vereniging van art. 2459/2 en art. 3092/2 in 1888: 4 roeden 82 ellen
- N. JOHANNES JOSEPHITS DE KROON (kapelaan in Den Bosch), GERARDUS JOHANNES DE KROON (bierbrouwer) en 8 cons. 1902
 vruchtgebruiker: Gerardus Johannes de Kroon, weduwnaar
 "Huis en stal", sektie F 2647, 4 roeden 82 ellen,
 art. 4125/45

- O. HENDRIK ALPHONS NUIJENS, fabrikant te Oirschot, en JOHANNA MARIA DE KROON, daarna JUSTINUS NIC. NUIJENS met S cons., bij koop 1908
 "Huis, stal en vleeshal"
 sektie F 2647, A A 20 CA, art. 4303/52
- P. ADRIANUS VAN ASSOEW, voerman 1930
 na zijn overlijden de weduwe Adriana Leijten en cons. bij koop
 "Huis, stal en vleeshal"
 sektie F 2647, 4 A 20 CA, art. 4413/8
- Q. WILHELMUS TH.M. DEENEN, timmerman 1952
 "Huis, stal en vleeshal"
 sektie F 2647, 4 A 20 CA, art. 6361/3
- N. CORNELIA VAN ASSOEW, weduwe van Wilh. Th. M. Deenen
 "Huis, stal en erf"
 sektie F 2647, 4 A 82 CA, art. 8015/1

20. "Het Gasthuis van Jan Daems van Nuenen", Molenstraat 17-19-21-23-25

De lijst van onroerende monumenten in de gemeente Oirschot geeft van dit pand de navolgende omschrijving: "Gasthuis gesticht 1.613-door Jan Daems van Nuenen, vernieuwd 1780. Tesamen een brede gevel met afwisselend telkens een raam en deur; zadeldak tussen zijtopgevels met vlechtingen. Raampjes met kleine witte roedenverdeling en vensterluiken; deuren met bovenlichtjes waarin ruitmotief. Boven de middelste deur gedenksteen uit 1780. In de linkerzijtopgevel een groot sieranker tegen de schoorsteen en jaarankers 1 6."

Uit de verpondingsregisters van de Vrijheid Oirschot kunnen de volgende gegevens worden verstrekt: eigenaar, benaming, grootte, aanslag en bijzondere aantekening zijn gedurende 2 eeuwen (dus in alle 6 boeken van de hertgang Kerkhof) dezelfde gebleven:

HET GASTHUIJS VANDEN HEER JAN DAEMS (FUNDATIE VAN JAN DAEMS VAN NUENEN)

"De huijsinge metten hoff"
 grootte: 16 roeden, aanslag 3 g.
 bijzondere aantekening: "werdt hier door order van schepenen 't Gasthuijs en de hoff afgeschreven vermits 't selve bij arme menschen wert bewoont, ergo hier vermindert drie gulden."

Zie: verpondingsboeken van de hertgang Kerkhof: 1 fel. 124v, 2 fel. 144, 3 fol. 188v, 4 fol. 133, 5 fol. 132, 6 fel. 131.

De oude kadastrale leggers, art. 165/29, sektie F 4254 noteren eveneens als eigenaar het Gasthuis van Jan Daems: 5 huizen, erf en tuin, groot 8 A 20 CA, vereniging van de sektionunners F 789, 790, 791, 792 en 793 in 1954 (F 788 werd aan de gemeente verkocht, art. 485/222).

Met raadsbesluit van 29 april 1969 werd de GEMEENTE OIRSCHOT eigenaar van het Gasthuis, art. 485.

IX. BEERSER GASTVRIJHEID IN 1683.

Dat de Beerzenaren gastvrije en behulpzame mensen zijn, is aan ieder bekend die ooit contact met hen gehad heeft. Bij het snuffelen in alles wat nog in geschreven vorm van het goede oude Beers is overgebleven, vond ik echter een akte uit 1683, waaruit blijkt dat men deze gastvrijheid wat heeft Overdreven.

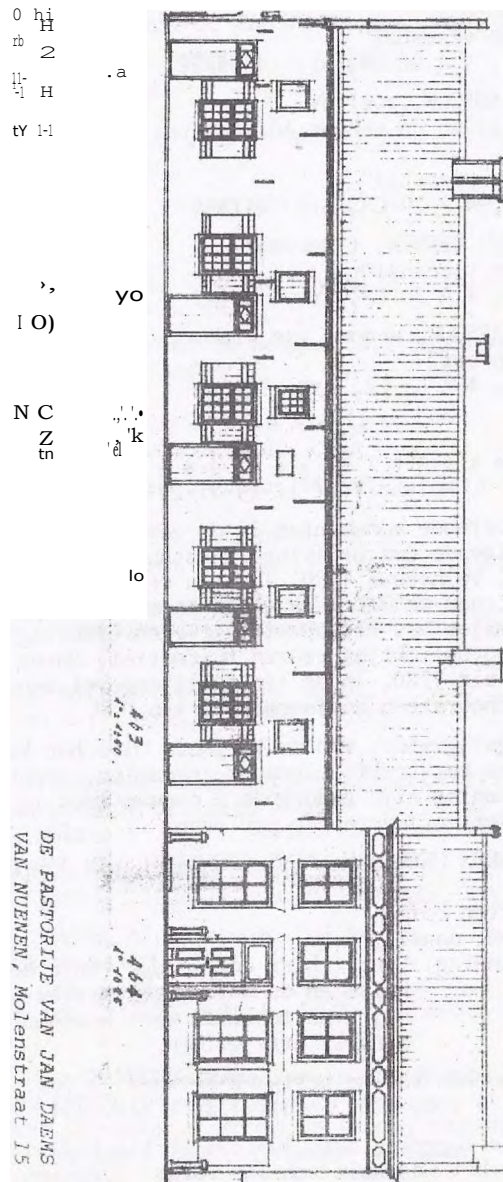
In die tijd hebben sommige meisjes, die buitenechtelijk in verwachting waren geraakt, de schande van hun misstap trachten te ontlopen door de bevalling in een andere dan hun woonplaats te laten plaatsvinden. En ja, natuurlijk hebben de Beerzenaren velen van hen opgenomen, wellicht als dienstmeid op de boerderij, maar waar zij toch ook op een goede verzorging konden rekenen. De bestuurders van Beers, die ook de zorg hadden voor de armen in het dorp, waren bang dat door die zorg voor de jonge ongehuwde moeders de eigen armen te kort kwamen. Bovendien zouden deze in Oostel- of Middelbeers geboren kinderen ten laste komen van de gemeente, wanneer ze later eventueel tot armoede zouden vervallen.

Daarom verboden de bestuurders de ingezetenen van Beers om deze meisjes in hun huis op te nemen, op straffe van een boete van 21 stuivers per dag.

Na een raadpleging van de Doopboeken van Oostel- en Middelbeers blijkt, dat deze bedreiging wel geholpen heeft. Waren er van 1667 tot 1683 elf onwettige geboorten opgetekend, van 1683 tot 1706 vond ik er slechts drie, waaronder het zoontje Elias van de in onderstaande akte genoemde Maeyken, dat op 19 augustus 1683 te Middelbeers gedoopt werd.

Middelbeers, R 63, f 10, 28-5-1683.

'Wij, G. Remijs, pres., Aert Aertsen, Lambert Roymans, Jan Adriaen Anthonis, Wijnandt Verrijt, Jan Claes Kémmers ende Claes Jansse Bullens, schepenen der Dinghbancke van Oistel- en Middelbeers, ter kennis gecomen sijnde dat seecker vrouwspersoon, gent. Maeyken, tegenwoordig wonend bij Jan Wouter Paulus, haer buyten echt heeft laten beswangeren ende deselve persoon buyten onse dinghbancke voors. geboortigh.is, ende dat sulx meer en meer soude connen comen te gebeuren, ende tot onse arme van Oistel- en Middelbeers beswaringe soude connen comen, het weick niet behoort, als wet hebbende dat wij onse arme ingezetenen selver onderhouden, soo ist dat wij goet gevonden en versteen hebben, gelijck wij goet vinden en versteen mitsdesen dat niemant wie hij soude mogen wesen hem sal verstouten soodanige persoon of persoonen sal verieenen huys, dack, ende cost en dranck versorgen, die bevonden soude worden swanger gaende ende niet binnen onse Dinghbancke geboortigh of gegoet oft geerft wesend ende die bevonden wort sulcx te doen het sij wie het soude mogen wesen, sal verbeuren yeder dach soo

menichmael oft dach datse daer bevonden wort, 21 st. des daegs ten behoeve van het Officy, want wij sulcx ten besten van onsen armen goede ingesetenen bevonden hebben alsoo te behooren, welck peen voor dan als nu ende nu als dan wort verclaert executabel met macht om alle ende yeder die sulx doet paratelijck van te executeeren.
 Actum den 28 Mey 1683 ter vergadering extraordinarius.
 Ter ordonnantie van selve."

Jos van Gils
 Raadhuisstraat 229, Best.

X. LIJST VAN KEMPISCHE DORPEN MET. OPGAVE VAN DE QUOTE DER DOOR HET KWARTIER KEMPENLAND TE LEVEREN 36 VAN DE 150 WAGENS IN HET JAAR 1639.

"Repartitie van tgeene de dorpen hier onder genoemd sullen hebben te draegen inde quantiteit van sessendertich waegens als quote voordien quartiere van Kempelant inden nombre van hondert ende vijftich waegens."

Oirschot	7
Oistelbeers en Middelbeers	1
Eerssel, Duijssel, Steenssel	3
Bercheijck, Westerhoven, Rythbven	6
Hapaert, Hoogeloon, Casteren	2
Bladel, Reussel, Loemmel	5
Oerle, Merefelthoven	1
Knechsel, Vessem, Wijntelroij	2
Gestel, Strijp	1
Weerde, Waelren, Dommelen	
Straeten, Aelst	1
Velthoven, Blaerthum, Seelst	
Woenssel	2

"Leeger stontd, den heere Commandeur Thuijl verklaart indien ieder een van dese bovengestelde dorpen niet precies op mergen vroech hier en sij met sijnen nombre van voorgenoemde waegens, dat hij die geene die in gebreke alsdan bevonden worden feijtelijcken daervoorens sal executeeren. Actum Shertogenbossch VIII Junij 1639 ende was onderteeckent: H. Bergaingien, alnoch leeger dese is van soo ouden datum omme dat die van Kempelant op voirge aenschrijvens aen haer gedaen opden vijffden deser van binnen vier dagen (naer geseijden vijffden deser) haeren nom-

bre van sessendertich waegens alhier te leveren, van des te doen onbehoorlijcken sijn gebleven in gebreke."

(Gemeentearchief Oirschot)

XI. LEZERS LEVEREN HUN BIJDRAGE

1. De parochie van de H. Caecilia te Veldhoven onder het pastoraat van Gerardus Verhoeven, 1826 - 1875.
 (door Th. A. Kuypers)

B. De nieuwe kerk (vervolg)

In maart 1834 stuurde het kerkbestuur de tweede tekening, bestek en begroting naar het Departement voor de zaken van de R.C. Eerendienst. De begroting bedroeg nu f 14.535,--. Bijgevoegd was een nota, waarin door het kerkbestuur uiteengezet werd, op welke wijze men dacht de bouw te financieren en wel aldus:

1. Bijdrage uit de kerkekas	f 509,--
2. Rijkssubsidie	5.000,--
3. Afkoopsom uit het Amortisatiesyndikaat	- 1.700,--
4. Door parochianen toegezegde bijdragen	- 1.305,--
5. De geschatte waarde van schuurkerk en land	- 1.300,--
6. De geschatte waarde van kapitaal werkelijke schuld	- 1.000,--
7. De geschatte waarde van afbraak van oude toren	- 1.500,--

In mei 1834 gaf het Departement verlof om tot het bouwen over te gaan. Nog eens werd erop gewezen, dat het werk in overleg met Rijkswaterstaat uitgevoerd moest worden en dat binnen 6 maanden na voltooiing een algeheel overzicht van inkomsten en uitgaven naar het Gouvernement in Den Bosch gestuurd moest worden.

Intussen was men in april 1834 met de afbraak van de oude toren en de fundering van de nieuwe kerk begonnen. Het graafwerk en het aanvoeren van zand en steenpuin werd gratis gedaan. Bijna iedereen deed mee. De afbraak van de toren was voor f 130,-- aangenomen door M. Kluitmans, hierbij geholpen door vele gratis arbeidskrachten. Van de afbraak van de oude toren verdwenen 1500 vrachten steenpuin en 65.000 stenen in de fundering van de nieuwe kerk.

In een brief, gericht aan archivaris W. Klaasen te Veldhoven, van 31 mei 1371 vertelt drs. H. Moeskops uit Den Haag en oud-Veldhovenaar enkele mondeling overgeleverde gebeurtenissen, die zich tijdens de afbraak afspeelden.

"In de voet van de toren werden de stenen geleidelijk weggehakt en door houten balken vervangen. De bedoeling was om dit hout in brand te steken en aldus de toren te laten instorten. Deze operatie is echter niet volgens plan verlopen. Toen de werkzaamheden zover waren gevorderd dat de toren geheel of nagenoeg geheel door hout werd geschraagd en derhalve het ogenblik van het in brand steken van het hout was aan gebroken stortte de toren voortijdig in. Dit gebeurde echter gelukkig

tijdens de schafttijd, zodat er geen slachtoffers vielen. Pastoor Gerardus Verhoeven was hierbij met zijn onafscheidelijke hond aanwezig. Toen de toren instortte, zou hij - niet terstond zijn hond ziende - hebben uitgeroepen: "Waar is mijn hondje?" Het transport van de stenen van de afgebroken toren naar de kom van het dorp geschiedde door de bewoners van Veldhoven, die een keten vormden van het oude kerkhof naar het dorp en aldus de stenen van hand tot hand doorgaven." (Archief gemeente Veldhoven) *

Op ... Mei 1834 werd de eerste steen gelegd. De juiste datum is in het Groot Rekenboek (p. 255) opengelaten. In een schrijven van 12 juni 1834 deelde de Directeur-Generaal van het departement van Eeredienst mede, dat de f 5000,-- rijkssubsidie in ontvangst konden worden genomen en dat de afkoopsom uitbetaald zou worden bij voltooiing van de bouw. 18 juni 1834 inkasseerde het kerkbestuur in Den Bosch het geld. De werkzaamheden verliepen vlot en daar bij de aanbesteding bepaald was dat zoveel mogelijk mensen uit de eigen parochie voor werk in aanmerking zouden komen, kwam er ook wat meer geld onder de mensen. Pastoor Verhoeven kon het merken aan de opbrengst van de kerkeschaal (zie: Statistiek)

Nog in 1834 kwam de kerk, zonder de toren, onder dak. In de winter van -34 op -35 werd het houtwerk' voor het plafond getimmerd en werden de pilaren afgebouwd. In april begon men aan de toren, tevens werden de pilaren bepleisterd en de glasramen ingezet. In september was men hiermee klaar. De plavuizen vloer volgde. Met verlof van Mgr. H. den Dubelden zegende de deken van Eindhoven, W. Suijs, op 21 oktober 1835 de kerk in. 23 oktober daaraanvolgend kon pastoor Gerardus Verhoeven met grote dankbaarheid en gerechtvaardigde trots de eerste plechtige H. Mis in zijn kerk opdragen. Groot was de toeloop, zowel van binnen als buiten de parochie. De opbrengst van de kerkeschaal (f 28,50) viel de pastoor tegen.

"Gedurende den winter en volgende zomer van 1836 zijn wij nog altijd werkzaam geweest met het plaatsen van portaal, oxaal, sacristijdeuren, etc. terwijl in dien tusschentijd de verdere werkzaamheden voor het inwendige mede voortgezet wierden, als het vernieuwen der banken, bewerken en plaatsen der kleine altaren, bijmaken van communiébank enz, totdat wij op den 16 augustus van hetzelfde jaar een begin gemaakt hebben met het bezetten der muren, hetgene werd voltrokken den 21 november, en waarna de kerk binnen en buiten verders is afgeverwd, zoo dat dezelve op den 31 december 1836 teenemaal was voltooid." (Groot Rekenboek, p. 255)

Met een woord van grote lof voor de hulp der parochianen besluit pastoor Verhoeven de beschrijving van de bouwwerkzaamheden. De grafzerk van Gerardus Verhebbelen, pastoor alhier van 1556 - 1559, vanuit de oude kerk overgebracht naar de schuurkerk en gelegd voor het

Van de oude toren verhuisden mee naar de nieuwe kerk een klok van ruim 300 kilo, het kruis op de toren en wat hout en schaliën. De verdere afbraak werd verkocht voor f 964,25.

hoogaltaar, kreeg nu een plaats bij de ingang van de kerk. Een schansmuur aan weerszijden voltooide het geheel en sloot alles af. In "Veldhoven in oude ansichten" (p. 32) staat een afbeelding van de kerk met gezicht op toren en dak aan de zuidzijde gezien. De kerk stond slechts enkele meters van de straatweg af en lag ten zuiden van de tegenwoordige kerk, die in 1914 onder het pastoraat van H. Achterbergh in gebruik genomen is. Na in de mobilisatie van 1914-1918 nog dienst gedaan te hebben voor inkwartiering van militairen werd de nu "oude" kerk gesloopt. De zerk van pastoor G. Verhebbelen is toen ook verdwenen. Reeds bij het bouwen was het duidelijk geworden, dat ook de tweede begroting veel te laag was. Uiteindelijk bedroegen de bouwkosten ruim f 16.000,-- . Heel het eigen bezit was verkocht en als enige mogelijkheid bleef over geld op te nemen en schuld te maken. Geldleningen werden aangegaan met:

1. Gerardus Verhoeven voor f 1.200,-- waarvan f 700,-- tegen 4% en f 500,-- vijf jaar renteloos;
2. het vikariaat van Den Bosch voor f 2.000,-- á 4%;
3. weduwe Catharina de Groot-Rijkers voor f 300,-- á 4%;
4. Anna Snoeren voor f 200,-- á 4%;
5. kerkmeester Josophus van Esbeek voor f 200,-- á 4%.

De kerkekas gaf een bijdrage van f 600,-- . Alles tesamen een bedrag van f 4.500,-- . Daarmede was, wat de financiën betrof, de zaak rond. Een van de voorwaarden voor het verkrijgen van de rijkssubsidie was geweest, dat binnen 6 maanden na het voltooiën van de bouw de Rekening en Verantwoording naar de gouverneur in Den Bosch opgestuurd zou worden, samen met op zegel gestelde afschriften van alle rekeningen. In deze Rekening staan twee kleine fouten. De verkoop van grond had in werkelijkheid f 20,-- meer opgebracht en de bijdrage van de kerk was in werkelijkheid f 20,-- minder. Daar uiteindelijk het resultaat hetzelfde bleef en er anders nieuwe verzegelde kopieën gemaakt moesten worden, heeft men het zo maar gelaten.

De tekst van deze Rekening en Verantwoording is te vinden in het Groot-Rekenboek, p. 258-61. De ontvangsten waren in het kort als volgt:

Rijkssubsidie	f 5.000,--
Uitkering door het Amortisatiesyndikaat	- 1.700,--
Vrijwillige giften ingezetenen	1.305,--
Opbrengst verkochte 2000 gulden werkelijke schuld	- 998,48
Opbrengst verkoop van het land, waarop de schuurkerk stond	- 268,--
Opbrengst afbraak schuurkerk	- 903,52
Opbrengst afbraak oude toren	- 964,25
In kas kontante gelden	- 529,--
Genegotieerd t.l.v. de R.K. gemeente te Veldhoven	- 4.500,--

De totale ontvangsten waren	f 16.248,25
De totale uitgaven bedroegen	- 16.222,69

Voordelig slot	f 25,56
----------------	---------

Na deze Rekening en Verantwoording volgen in het Groot Rekenboek (p. 261-271) de kopieën van alle 29 ingediende rekeningen met specificatie. De lijst is te groot om in zijn geheel over te nemen. Deze rekeningen geven wel een goed beeld van lonen en prijzen in het toenmalige bouwbedrijf. Hier enkele voorbeelden: 1000 stenen zonder vracht kostten f 7,75 en f 8,-- en met vracht f 9,25 en f 11,30. Het metselwerk werd aangenomen voor f 3,-- per duizend. De metselaars L. en J. Smulders, die de schansmuur voor aan de kerk maakten, verdienden 80 cent per dag, de opperman J. van den Hurk 50 cent, de schilders kregen 80 en 90 cent, de stukadoor Ant. Dingenen f 1,-, steenhouwer H. Lath f 1,60 en het hoogste dagloon verdiende de bouwkundige R. van Driel, namelijk f 2,-- per dag. Voor steigerhout (rek. 5) werden gebruikt 186 sparren á 35 ct, 50 sparren á 30 ct en 20 sparren á 50 ct. Hierbij kwam nog een bedrag van f 36,40 voor steigertouw. De rekening werd op order van J.B. Somers ondertekend door zijn zoon L. Somers. De prijs van leien (rek. 9) varieerde van f 16,25 tot f 18,-- per duizend. De leidekkers Schoofs en van Woerkom ontvingen f 200,-- aan arbeidsloon voor heel het werk. Op de specificatie van rekening 15 staat vermeld dat de loods niet gekocht werd om als bouwkeet te dienen, maar het hout van deze oude tent werd voor steigerplanken gebruikt (kosten f 108,-- en aan vracht f 8,--). Het metselwerk (3 x 130.000 stenen á f 3,-- per duizend) werd aangenomen voor f 990,-- (rek. 17). Het kurieuze van deze rekening is, dat 3x 130.000 á f 3,-- per duizend f 1.170,-- bedraagt. In dit geval heeft de goede man zich voor f 180,-- misrekend. Telt men echter alle geleverde stenen (rek. 1,2 en 3) en de 65.000 stenen van de oude toren bijeen, dan zijn dat in totaal 353.000 stenen. De heer J. Booms zal dus wel geen financiële strop gehad hebben, alleen het aantal gemetselde stenen is wat overdreven. Het glaswerk (rek. 21) werd aangenomen voor 32 cent per voet, in totaal 826 voet. De 135 ruiten van de sakristie werden voor f 13,50 ingezet. Vrachtrijder P. Joosten rekende voor een vracht vanaf Eindhoven f 1,25, vanaf Geldrop f 2,--, vanaf Boxmeer (voor halen van oksaal) f 10,-- en vanaf Den Bosch (voor halen van hardsteen) f 13,75.

(wordt vervolgd)

2. GENEALOGISCHE REEKS VAN W.J.C. SENDERS TE VALKENSWAARD (Zeelst-Bergeijk-Luyksgestel-Valkenswaard) (door W.J.C. Senders, Valkenierstraat Oost 195, Valkenswaard)

- I. Willem Laurevssen
geb. circa 1560 (waarschijnlijk in Zeelst)
Willem koopt bij akte van 21-4-1615 Veldhoven R.3 fol. 67/2 van zijn zoon Jan Willemsen "Het Driesken achter den Bogart" gelegen Cleyn Eyndhoven in Zeelst.
huwt n.n. waaruit in circa 1590 Jan Willemsen geboren wordt

- II. Jan Willemsen
geb. circa 1590 (Zeelst)
Hij was burgemeester van Zeelst
Bij akte van 5 juli 1614 Veldhoven R. 3 fol, 30/4 te Zeelst leent hij van Joost Marcelissen op 23 maart 1614 100 gulden, interest 6 gulden, 5 stuiver per jaar, 1ste vervaldag O.L. Vr. Boodschap 1615.
huwt circa 1620 n.n. waaruit onder meer geboren worden:

1. Gijsbertus Jan Wilms
geb. circa 1630 te Zeelst
huwt circa 1655 Joanne Christianni van Cobbeek, dochter van Corstiaen Aerts van Cobbeek en Mayken
Uit dit huwelijk worden te Zeelst 4 kinderen geboren t.w.
 1. Maria, ged. 21-3-1656 te Zeelst, huwt Jan Hendrix
 2. Adriaentie, ged. 8-3-1659 te Zeelst, huwt Jan Jacobs van Dooren
 3. Corstiaen, ged. 16-10-1665, overleden voor 28-2-1711 huwt 1689 te Zeelst Allegondis van de Vloet
 4. Jenneke, ged. 2-5-1669.Gijsbert Janssen Senders en Jenneken Corstiaens, zijn huisvrouw, maken hun testament te Zeelst voor schepenen 18-8-1679. Gijsbert overlijdt Zeelst 28-10-1698 ("obiit Gisbertus Jois Senders").
Op 28-2-1711 vindt voor schepenen van Zeelst (Veldhoven R.17 fol. 174) de scheiding en deling plaats tussen de kinderen en erfgenamen van wijlen Gijsbert Janssen Senders.
 - a. Marija Senders, weduwe van wijlen Jan Henderickx, met haren momboir Wouter van Dijck het kleyn huysken, daar dezelve tegenwoordig in woont - daarbij ca. 12 R hoofs - 1 L teulant int aangelag nevens erve van de Heer van Pollaert af te meeten - aan de Armen van Zeelst te betalen 63 g. waarvan de intrest bedraagt een rijksdaalder jaarlijks - uit te betalen 20 gulden eens - ter betaling van de schulden, - den halven put.
 - b. Jan Jacobs van Dooren als man en momboir van Ariaentje Senders zijn wettige huisvrouw den keuken, weeffkamer met de stalling met den halve kelder - L lant - te betalen aan Jan van de Gevel 50 g. - te betalen 45 g. eens ter betaling van de schulden, den put met de kamer samen te onderhouden en te gebruiken.
 - c. Jan Willem Senders als momboir en Willem Lodewijcs als toezieder over de twee onmondige kinderen van wijlen Corstiaen Senders de kamer met de halven kelder niet de opkamer - 29 R lant - te betalen aan Jan van de Gevel tot Eyndhoven 50 g. - 20 g. eens ter betaling van de schulden - den put.
 - d. Jenneke Gijsbers Senders met haren momboir Johan Louwers,

een stuk ;roes en lant 31 L. belend: Jan Willems Zenders, de tegendeelders, de straat, de Heer van Pollaert, te betalen aan Jan van de Gevel tot Eyndhoven 50 g. - 15 g. eens ter betaling van de schulden.

Bij akte voor schepenen van Zeelst (Veldhoven R. 17 fol. 26) d.d. 9-1-1700 verkoopt Jenneken, dochter van wijlen Corstiaen Aerts van Cobbick, weduwe van wijlen Gijsbert Janssen Senders een 7-tal stuks onroerend goed aan diverse kopers:

Aan Jan de Wael:

- a. "Huys, hoff en aengelach te Zeelst", groot 1 L.; belend: Willem Janssen Senders, Jan Luycas, straat, straat.
- b. "Het meulen ackerken te Zeelst", groot 30 R.; belend: Willem Janssen Senders, Loureys Héuvelmans, Jan Willems, Teunis Meeuwssen.
Koopsom 308 guldens en 3 vaten rogge en 71 st. aan de rentmeester van Deurssen.

Aan Catreyn, weduwe van Peter Janssen:

"Denen seekeren Dries" te Zeelst 7 L.; belend: Jan Willems, Peter Jacobs, straat. Koopsom 137 gulden.

Aan Maycke Jan n.n.:

"Stuk groesvelts de voorste meergent" te Zeelst 4 L 5 R; belend: Peter Jacobs, Jan Willems van Lijde, de straat. Koopsom 30 gulden.

Aan Jan de Wáel:

"Stuks groesvelts de achterste meergént" te Zeelst 2 L; belend: Hendrica Martens Biese, Peter Jacobs, de straat. Koopsom 72-10-0.

Aan Willem Janssen Senders:

"Een voorste lant in den bogt" 2 L 12 R te Zeelst; belend: Jan Peters van Geevel, Poulus Goorts, straat, de verkrijger. Koopsom 90-10-0.

Aan Jan Peters van Geevel:

"Het achterste lant in den bogt" 1 L S R te Zeelst; belend: Willem Janssen Zenders, Poulus Goorts, de Heer van Dijck, de straat. Koopsom 50-10-0.

Aan Peter Jacobs:

"Een seeker cavel achter het huys van Peter Jacobs met den hof" te Zeelst 10 R; belend: Lijntje Peters, de straat. Verkrijger, de straat. Koopsom 52 gulden.

Het "meulen ackerken" te Zeelst dat 9-1-1700 ook wordt verkocht, had Gijsbert verkregen bij een minnelijke scheiding en deling tussen Willem Jan Willens en Gijsbert Jan Willems voor schepenen van Zeelst d.d. 2-6-1663 (Veldhoven R 13, fol. 18/19).

Bij deze akte verkreeg Gijsbert Jan Willems:

1. stuk in 't aengelagh 1 loop zoals afgepaald;
2. helft van het meulen ackerken of mortel ackerken, genaamd, belend: Reynder Paulus - Heylke Jan Staessen Catalijn weduwe Aert Thomas - Willem Jan Willens (comparant);
3. drie appelbomen gedurende 4 jaar te gebruiken;
4. te vergelden 3 vaten rogge aan het klooster Wenborg en in geld 7 stuyvers.

Gijsbert Janssen Senders leent tijdens zijn leven diverse malen geld, namelijk ander meer:

- 2-12-1666 f 100,-- 5% van Jan Joesten, 1ste maal 1-12-1667 afgelost 9-2-1671 (Veldhoven R. 13 fol. 115)
1666 f 50,-- intrest 2 g. 10 st. van Andries Jansen, 1ste maal Lichtmis (Veldhoven R. 13, fol. 91)
9- 2-1671 f 200,-- 41% van Jan Joesten (Veldhoven R. 14 fol. 36), 1ste maal 2-12-1671, 23-11-1681 afgelost f 138, blijft f 62,--
12-4-1687 f 100,-- intrest 4 g. 10 st. (Veldhoven R. 16, fol. 3) van Willem Jan Senders en Mijs Jan Senders als executeurs van de boedel van wijlen Corstiaen-Janssen Senders (allen broers van Gijsbert Janssen Senders)
9- 1-1690 f 200,-- 5% van Johan Peters van Gevel, borger der Stadt Eyndhoven (1726 afgelost)

Bij akte voor schepenen van Zeelst d.d. 11-11-1676 (Veldhoven R. 14 fol. 246/247) blijven Gijsbert Jan Senders en Willem Jan Senders borg voor hun broer Corstiaen Jan Senders die de rechten afkocht van Stijntje Gijsberts waarbij hij, Corstiaen, een kind zou hebben verwekt.

2. Willem Jan Wilms

Willem Janssen Senders (geboren circa 1630 en overleden tussen 1709 - 1714)

huwt op 29-4-1663 (ondertrouw 14-4-1665 te Zeelst met Anneken Willem Michielsén de Biese, dochter van Willem Michielsén de Biese (overleden Zeelst 13-9-1666) en .kelken Smidts. Uit dit huwelijk worden te Zeelst 4 kinderen geboren, t.w.

1. Johan Willem Senders, ged. 11-10-1664, huwt op 22-2-1688 Pierijn Pauwels te Zeelst
2. Willemijna Willems Senders, ged. 1665, huwt op 4-1-1603 Rartel Corstiaens Bogaerts
3. Perijna Willems Senders, ged. 1667, overleden tussen 8-12-1714 en 8-1-1716
4. Marije Willens Senders, ged. 1668, overleden tussen 29-11-1689 en 8-12-1714.

Veldhoven R. 13, fol. 18/19 d.d. 2-6-1663, scheiding en deling tussen Willem Jan Willems en Gijsbert Jan Willems, gebroeders. Aan Willem wordt toebedeeld:

1. het oudt huys metten schop ende aengelagh, groot 2 L, zo-

als afgepaald;

2. de helft in "het moelen ackerken"; belend: Reynder Paulus - Gijsbert Jan Willems - Heylke Jan Staessen - Catalijne weduwe Aert Thomas;
3. te vergelden 2 vaten rogge aan het klooster "van de haeg";
4. te betalen aan Gijsbert Jan Willems 150 gulden ineens.

Bij een akte van dezelfde datum (Veldhoven R. 13, fol. 18 d.d. 2-6-1663) verkreeg Willem via koop van Dierck Geraerts "een deel int aengelagh groot omtrent een lopensaet soo het gepaelt is, den nordt oosten hoeck".

Voor schepenen van Zeelst vindt op 11-3-1689 (Veldhoven R. 16 fol. 34/35) de scheiding en deling plaats tussen de erfgenamen van Willem Michiels de Biese en Aelken, namelijk: (Jenneken Willems de Biese gehuwd met Dielis Anthonis Maes - Catalijn Willems de Biese gehuwd met Jacob Maes - Anneken Willems de Biese gehuwd met Willem Jan Willems Senders.)

De nalatenschap van de grootouders van Jenneken - Catalijn - en Anneken met name Willem Smidts en Heijlken wordt gedeeld op 4-1-1694 (Veldhoven R. 16 fol. 142/144).

20 juli 1678 (Veldhoven R. 62 fol. 78) maken Willem Jans Senders en Anneken dochtere Willem Mighiels de bies zijne huisvrouw hun testament (Baas en Meestertestament). Op 29 november 1689 (Veldhoven R. 16, fol. 40) blijft Willem Janssen Senders schuldig aan zijne 3 kinderen (Willemijna Peternella Marija) waarvan Michiel Adriaens de Biese momboir en Willem Senders toeziender - een som groot 127 g. 15 st. intrest 4 g. 10 st. per jaar, vervallende op St. Andriesdag, eerstmaals 1690.

Bij akte voor schepenen van Zeelst (Veldhoven R. 16 fol. 71/72) 19-2-1691 blijft Willem Janssen Senders schuldig aan zijn zoon Jan Willem Senders als momboir en hijzelf als vaderlijke toeziender over zijne kinderen verwekt bij Anneken Willem de Biese een same van 450 gulden, intrest 4% per jaar.,

Op 8-4-1709 (Veldhoven R. 17, fol. 129) leent Willem Janssen Senders van Johannes van Berten 100 Caroly gulden intrest 4%. Bartel Boogers lost deze af in hoedanigheid van voogd over Zijne kinderen d.d. 19-3-1716.

Op 8-12-1714 (Veldhoven R. 17, fol. 260/261) vindt de scheiding en deling plaats tussen de kinderen van wijlen Willem Janssen Senders (zijn vrouw Anneken blijkt reeds overleden voor 11-3-1689) te weten Willemijna - Perijna - Johan Willems Senders. Toebedeeld worden dan de volgende goederen:

1. Johan Willem Senders

den Veltacker groot 2 L; belend: Jan Nommerens - Wouter Boogers - kinderen Peter Jacobs; achterste part in den Bocht - belend: tegendeelders - de heer van Epaten - de kinderen Paulus Peters, de straat; het bochtjen achter den wijer 2 L, "Rondelom in zijn wallen gelegen"; het moelen ackerken 28 R, belend: Jan Nommerens - Jan Daniels -

Johan van der Heijden - de weduwe Mattijs van den Grinten (zuster van ondergenoemde Geertruy Maes); den willigh acker 1 L 20 R, belend: Evert van den Broeck - Anthoni Lauwers - de straat; een rente van 100 g. ten laste van Jan Janssen van Wintelre.

2. Perijna Willem Senders

Het half huys op het gebont van de kamer; het backhuys met de schop met het half aangelach suytwaarts, belend: tegendeelder Daniel Aerts - straat - de kinderen Gerart Jacobs; den halven beempt, belend: tegendeelder, Migiel Lamberts - Lenart Beyssens - straat; het middelste derde part in den Bocht, belend: tegendeelders - straat - Jenneke Peters ("het straetjen"); den halven acker achter Adrijaen Gijsbers, oostwaarts belend: tegendeelder - Willem Danckers - straat - Geertruy Maes; een schuld aan Cornelis Cornelissen van der Sanck groot 50 g.; aan de heere Fegelingh van Klaerbergen een gulden per jaar; uit te keren ineens 25 g.; de put en de oven samen te gebruiken met Willemijna Willem Senders (nr. 3).

3. Willemijna Willem Senders

Half huys op het gebont van de kamer; het half aangelach noordwaarts, belend: Jan Nommerens - tegendeelders - straat - Maria de Wit; den halven beempt noordwaarts, belend: Jacob Biese - tegendeelders - straat; het voorste derdendeel in de Bocht, belend: tegendeelders - Geraert Boogers - Jan Willems van der Leyden straat; den halven acker achter Arijaan Gijsbers, belend: Lenart Beyssens - tegendeelders Geertruy Maes - straat; een obligatie van 100 Carolus gulden ten laste van Paulus Hendericks tot Meerfelthoven; een schuld aan Johan van Berten, schoolmeester alhier; 2 vaten rogge aan het klooster van der "hagen tot Eynhoven"; 50 g. ineens aan de mededeelders.

Bij akte van 8-1-1716 (Veldhoven R. 17 fol. 280/1) te Zeelst vindt scheiding en deling plaats tussen Johan Willem Zenders en Willemijna Willems Zenders (gehuwd met Bartel Corstiaens Boogers) van de goederen van wijlen Perijna Willems Zenders en wel als volgt:

1. Johan Willem Zenders

Stuk weylandt genaamt den Beempt, gelegen omtrent "de kuylen" groot 2 L. 2 R., belend: Lenart Beyssens, de kinderen Michiel Lambers, de gemeente, tegendeelder. Stuk akkerland gelegen in de "Meudenacker", groot 11 L. belend: Lenart Beyssens, de weg, tegendeelder, Jenneke van der Grinte. De helft van een derde past in "den Bocht", belend: tegendeelder, eigenaar, straat, Jenneke Paulus. De helft in een rente van 300 gulden ten laste van het corpus van Asten.

2. Wille mijna Willems Zenders

De kamer met het "huysken" en de helft van het aangelay groot 11 L., belend: de eigenaar, Daniel Aerts, de straat, kinderen Gerart Jacobs.
De helft in het derde part van den "Bocht", belend: tegendeelder, eigenaar, straat, Jenneke, wed. Paulus toorts.
De helft in een rente van 300 gulden ten laste van het corpus van Asten.
Te vergelden aan de rentmeester Vegelin van Klaerbergen 1 gulden per jaar.

Bij akte voor notaris Pieter de Loure te Eindhoven 1234 nr. 89 d.d. 277-1683 treedt Willem Jan Senders als getuige op voor zijn schoonzus Jenneken Willems de Biesen, weduwe van Dielis Maes. Jenneken maakt dan haar inventaris in verband met haar aanstaand 2de huwelijk.

Willem ondertekent de akte met "Willem Jan Senders".

3. Corstiaen Jan Wilms

Corstiaen Jansen Senders, geboren circa 1635 te Zeelst (overleden voor 31-1-1687)
huwt Anna Eliëns (Anne Thonis)
Uit dit huwelijk wordt 1 kind te Veldhoven geboren op 5-3-1684 genaamd Maria.
Anna Eliëns maakt haar testament op 31-1-1687 voor schepenen van Zeelst (Veldhoven R 62, fol. 25). Daarbij vermaakt zij allerlei roerende zaken aan haar dochter - aan Corstiaen de zoon van Joost Thomas van Mispelen het beste weefgetouw - aan Ant-honeth Tomas van Mispelen 50 gulden, het spek, koren op het veld en brandhout - aan alle vrienden 150 gulden - alle overige goederen aan de Armen van Zoelst - Mijs Janssen Senders en Willem Janssen Senders moeten het sterfhuys stichten en uitwinnen.

Bij akte van 11-11-1676 (Veldhoven R. 14, fol. 246/247) betaalt Corstiaen aan Stijntje Gijsbers een "Grote som geldt" ten einde de aanspraken af te kopen die zij heeft aangezien Corstiaen een kind (Jan Corstens) bij haar verwekt heeft. Zijn broers Gijsbert Jan en Willem Jan Senders blijven borg.
Uit de boedel van Corstiaen Jan Senders leent Gijsbert Jan Senders (zijn broer) in 1687 100,- g. (intrest 4 g. 10 st., 1ste maal 1-7-1688), akte Veldhoven R. 16, fol. 3 van 12-4-1687.

Bij akte Veldhoven (R. 16 fol. 37) d.d. 25-8-1689 verkopen de erfgenamen van wijlen Anneken Corstiaens en Corstiaen Jan Senders hun nalatenschap. De erfgenamen waren Willem Jan Senders, telijns Janssen, Hendrick Janssen Senders, Gijsbert Janssen Senders, Alken Dirckx, Jenneken Franssen, Joost Thomas, Antonisken Thomas van Mispelen, geassisteerd met Cornelis Verstraelen. Aan Cathelijn Jan Bertrams een "stuck weegvelts genaamt inde Boegaert straat", belend: Margriet Andries Sanders, straat,

Mijs Janssen Senders. De koopsom bedraagt 73 gulden.
Aan Walraven van Erkel "een stuck ackerlants gelegen aende molen groet omtrent y lopensaet".
Hieruit jaarlijks te vergelden "1 vat rogge aent cloester van der haeghen 't welck tot noch toe betaelt wort ijder vat 71 stuyvers" en nog jaerlijckx eenden rentmeester Beresteyn 5 stuyvers". De koopsom bedraagt 60 gulden en 10 stuyvers.

4. Mijs Jan Wilms

Mijs Janssen Senders, geb. circa 1630 Zeelst
huwt Heylken Janssen van Doiren
Uit dit huwelijk worden 3 kinderen geboren:

1. Helena
2. Maria; zij huwt op 25-2-1699 Trouwboek Ned. Herv. Gemeente Oerle - Wintelre - Zeelst met Anthony Daendels, geboren te Gemert, wonende te Zeelst.
3. Wille mijna; zij maakt op 20-3-1691 (Veldhoven, R. 62 fel. 11) wonende bij Mijs Janssen Senders, haar testament.

Zij maken hun testament op 29-7-1683 (Veldhoven R. 62, fol. 36) zogenaamd baas- en meestertestament.
Volgens Veldhoven R. 13 (fol. 139 1667 bezit Mijs Janssen Senders een perceel aan de Bogaardstraat te Zeelst.
Bij akte van 31-12-1665 (Veldhoven R. 13, fol. 78) wordt de boedel gescheiden van Jan Willem Marcellis (van Dooren).
Mijs Janssen Senders' deel bestaat uit het huys met schuur, schop, bakhuis en angelach gelegen tot Bartels velt, belend: weduwe Dierck Jacobs, weduwe Andries Senders.
Uit deze kavel te vergelden 100 gulden aan Jans Wouls (1) Hoerenbeek ten Bossche, aan Jacobs Jans 150 gulden en aan Frans Jans, zijnen broeder 70 gulden en aan Willem Jans 20 gulden; bovendien komt hij nog van zijn zwager, namelijk "Paulus Janssen als man en momboir van Mérijken dochtere Jan Willen Marcolis zijne huisvrouwe" het "eeuwsel met den peynacker" voor 250 gulden; belend: weduwe Dierck Jacobs, Jan Janssen.

Bij akte 9-2-1666 (Veldhoven R. 13, fol. 90) leent hii van Goeris Janssen 400 gulden, intrest 30 gulden per jaar, 1ste maal Lichtmis 1667, december 1707 wordt op deze lening 347-13-0 afgelost uit de verkoopcedule van 20-10-1707 en 2-11-1700 en 5-12-1707.

5. Jan Jan Wilms (volgt III)

6. Ida Jan Willems Senders

Ida Jan Willens Senders werd geboren circa 1625 te Zeelst
huwt circa 1649 Lucas Wilborts (Willibrordus) van der Vloet, zoon van Wilbort Janssen van der Vloet.
Kinderen uit dit huwelijk onder meer:
3-6-1650 te Zeelst: Joannes, doopheffers Gijsbertus Janssen en Maria Willibrordus van der Vleet
Bij akte van 2-6-1663 (Veldhoven R. 13 fol. 18) vindt de

scheiding en deling plaats van de boedel van de ouders van Ida Jan Willems.

De deling vindt plaats tussen Willem Jan Willems als koper van Dierck Geraerts als man en momboir van zijn huisvrouw en Jan Peter Timmermans en Lucas Wilborts van der Vloet, respectievelijk als momboir en vaderlijke toeziender van de kinderen, verwekt bij Ida Jan Willem Senders zijn gewezen huisvrouw.

Aan de kinderen van Lucas Wilborts van der Vloet verwekt bij Ida Jan Willem Senders wordt toebedeeld "den moeien ackerken, gelegen onder de parochie van Zoelst", groot omtrent 38 roeden, en "een gedeijlt in het aengelach groot een lopensaet" belend: de weduwe Jan Ariens, tegendeelder, de straat.

Uit deze kavels moet betaald worden aan Willem Jan Willems 60 gulden.

(wordt vervolgd)

3. NOG EENS: "De Blouwverwer" (Rijkesluisstraat 4)
(Zie CAMPINIA, aflevering 7, blz. 139),
door H. Teurlincx, Peckiuslaan 15, Eindhoven

Transport van een huis en hof aan Jan Cornelisse Theurlings (22-11-1796)

"Dat voor ons tomen zijn Johannes Sijmons Cauwenbergh, inwoonder alhier en Johannes Gerrit Cauwenbergh, woonende te Loon op Zand, als Last en procuratie hebbende van den Eerwaarde Heer Franciscus Sijmons Cauwenbergh Rooms Pastoor tot Baartwijck op hem gepasseert voor Schepenen van Waalwijck den 2e November 1796, hier agter van woorde tot woorde staande geregistreert, deweleke verclaerden in die qualiteit wel en wettelijk te cederen, transporteren en in valle eigendommen over te geven gelijk doende zijn bij ende mits dezen aen ende ten behoeve van Jan, Cornelisse Teurlings, mede inwoonder alhier, Een huys, stal en hof gen' den Blauwverwer, groot omtrent vijf Roeden of soo groot en cleyne hetselve onder den hertgangh van den Kerckhof, binnen deese vrijheijt van Oirschot gestaen en gelegen is, aan d'een zijde en een eijnde Anna Maria Verhoeven, wed. Reynier van Heumen, d'anderzijde het steegje van de wed. Adriaan Moppenbrouwers en Albertus van Nahuys, d'ander eynde voor aan de Straat of Merkvelt, haar vader aangekomen bij transport van Paulus Antonius Verhoeven voor schepenen alhier gepasseert den tienden January 1748, los en vrij uijtgenoomen 's Lands vrijheijt en gemeijne Lasten met de weegen van Regt en met soodanige voor en nadelige usantien en servitueten als het selve hebbende ende hebbende voorn. transportanten op het voorn. huys, stal en hoff, mitsgaders op alle letteren brieven en regt haar daarinne competerende ten behoeve van den voorn. Jan Teurlings coopere helmelingen verthege moir solito gelovende den Eerste comparant op verband van sijn eijghen persoon en den tweeden comparant op verband van sijns constituents Persoon en beijde haere goederen hebbende en verkrijgende het voort cederen van voorn. en vervolgende d'erde transport hier so 't staende geregis-

treert.

Den coop is twaalf hondert gulden
Dico - - - - - 1200-0-0
waarvan den 40^e Penn. volgens ^{que} van den
31 oktober is betaalt 30-0-0

Aldus gedaan en gepasseert sonder arg en list ter presentie en overstaen van Peeter van Heumen en Adam Somers, scheepenen in Oirschot, dezen twee en twintighsten November 1700 ses en negentigh.

Het voor en staende Renvooy is voor het passeren hier bij gevoegt ter presentie van Partijen.
w.g. Joannes Cauwenberg w.g. P. v. Heumen
w.g. Joannes Sijmons Cauwenberg w.g. A. Somers
w.g. Schouw

In de margine staat:

"Aan te vaarden aanstonds met de verpondingen en lasten onder voorwaarde, dat Antony Verhoeven het huys en hof sal moogen bewoonen en gebruijcken tot half Maart en St. Jan den 24e Juni 1798, waartegen den cooper de huur sal proviteren."

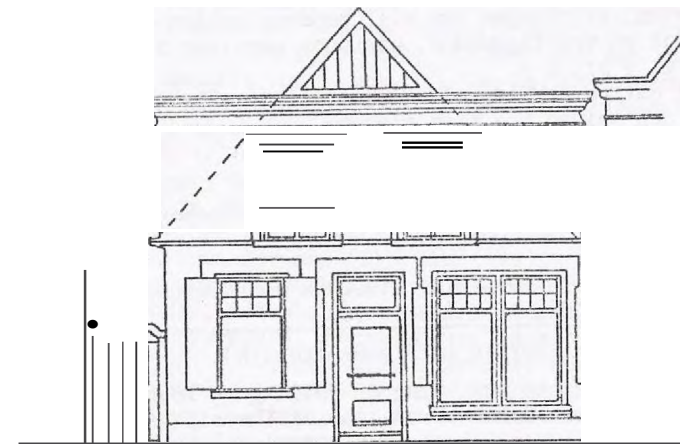
4. PAND RIJKESLUISSTRAAT 13, sektie F 3402 (geen monument)
(door H. Teurlincx, Peckiuslaan 75, Eindhoven)

De verpondingsregisters van de hertgang Kerkhof uit de 17de, 18de en 19de eeuw vermelden de volgende eigenaars respectievelijk bewoners van dit oude pand.

A. HENRICK LENAERTS VAN GESTEL	+ 1650
Huijs en hof
grootte: 11 roijen, aanslag: 1 g. 14 st. 4
Kerkhof 1, fol. 104	
B. DELIANA WED. VAN BARTEL VAN GESTEL	1686
Huijs en hof
grootte: 11 roijen, aanslag: 1 g. 14 st. 4
Kerkhof 2, fol. 115	
C. DIRCK BARTEL VAN GESTEL en HENDRICK BARTEL VAN GESTEL	1712
Ieder de helft van
Huijs en hoff
grootte: 11 roijen, aanslag: 1 g. 14 st. 4 p.
Kerkhof 2, fol. 114 vo	
D. DE ARMEN VAN DEN KERCKHOFF	1751
Huijs en hof
grootte: 11 roijen, aanslag 1 g. 14 st. 4 p.
Kerkhof 3, fol. 150	
Scheiding door verkoop:	1762

- E. a) CORNELIS THEURLINGS
Huijs en hof
grootte: 51 roijen, aanslag 17 st. 2 p.
- b) MATTHIJS VAN OVERBEECQ
Huijs en hof
grootte: 51 roijen, aanslag 17 st. 2 p.
Kerkhof 3, fol. 149vo, Stratensboek fol. 74
Zie: Uittreksel uit de schepenakte R Oirschot 302 op blz.167
- F. LOUIS CORNELIS THEURLINGS 1804
Huijs en hof
grootte: 51 roijen, aanslag 17 st. 2 p.
Kerkhof 5, fol. 107vo, Kerkhof 6 fol. 107vo
Zie: Uittreksel uit een erfdelingsakte, R Oirschot 280
op blz.167
- De oude kadastrale leggers vermelden hierna de volgende eigenaren,
mede-eigenaren en vruchtgebruikers.
- LOUIS TEURLINCX 1830
Artikel 685
Sektie F 831 tuin, 1 roede 32 ellen
F 832 huis, schuur, erf, 2 roeden 9 ellen
- G. THOMAS VERHOEVEN, hoedenmaker te Oirschot 1851
MARIA ELISABETH VERHOEVEN
JACOBA MARIA WILLEMS
PEIVONELLA MARIA ELISABETH WILLEMS
Artikel 731
Sektie F 831 tuin, 1 roede, 32 ellen
F 832 huis, schuur en erf, 2 roeden 9 ellen
- H. FRANCIS VAN HAAREN, stroodekker te Oirschot 1879
bij successie in 1890:
ADRIAANTJE HABRAKEN, weduwe van FRANCIS VAN HAAREN
Artikel 1746
Sektie F 831 tuin, 1 roede 32 ellen
F 832 huis, schuur en erf, 2 roeden, 9 ellen
in 1880 samengevoegd
nu: sektie F 2620 huis, schuur en erf, grootte 3 roeden
41 ellen
- I. HERMAN PETER DONKERS, schoenmaker te Oirschot
Artikel 3363
Sektie F 2620 huis, schuur en erf 3 A 41 CA
gedeeltelijke sloop in 1890, in 1915 vergroot met
18 CA uit artikel 4577
nu sektie F 3402
- J. CLEMENT HENRICUS DONKERS te Oirschot
ANNA CLARA DONKERS te Oirschot
HENRICA BERNADINA DONKERS te Deurne
FIERIMANUS PETRUS DONKERS te Oirschot

- JORDANUS MAAS te 's-Hertogenbosch
Vruchtgebruikers:
DE WEDUWE VAN HERMANUS PETRUS DONKERS te Oirschot
Artikel 4741
Sektie F 3402 huis en tuin 3 A 59 CA
- K. ANNA CLARA DONKERS, winkelierster te Oirschot 1942
Vruchtgebruiker:
GERTRUDIS GOEDHART, winkelierster te Oirschot
Wed. van Herenanus Petrus Donkers
Artikel 5280
Sektie F 3402 huis, tuin 3 A 59 CA
bijz. volgens afgegeven legaat in 1956
- L. JOHANNA HENRIETTE VAN BALLEKOM, winkelierster te Oirschot 1956
Rijkesluisstraat 13
Artikel 6902
Sektie F 3402 huis en tuin, 3 A 59 CA
- ADRIANUS CORNELIS LIEBREGTS, drogist te Oirschot, 1973
Rijkesluisstraat 13
Artikel 6902
Sektie F 3402 huis en tuin, groot 3 A 59 CA

e de/45S'z'roal 13

CITAAT UIT DE VERKOOPAKTE VAN DE SCHEPENEN VAN OIRSCHOT,
R. OIRSCHOT 302

Eerste Coop,

"Eerstelijck werd ingevolge van de voorn. voorgelesene generaale, en naervolgende speciaale Conditien ten Beurden gestelt. Een huijs en hoff groot ontrent seven Roeden of soo groot en cleijn het selve onder den Hertgang van den Kerckhoff aen Rijckersluis binnen deese vrij en heerlijkheijt van Oirschot gestaen en gelegen is, aen d'een zijde Hendrick van den Biggelaar, smit, d'ander zijde den tweeden coop, schrijdende op den Halven ganck en soo regt door den Hoff, soo als afgetekent en gepaalt is, d'een eijnde Hendrick van Achel, d'ander Eijnde de gemeene Straat en sal dit huijs vrij waater moogen en moeten Naalen aan de Put, leggende agter den tweeden coop, en gemeen met dit huijs en de huijsen van Michiel de Visser en moeten de ook samen onderhouden werden, de Arme Taaffele aangekomen bij Testaement van wijlen Dirck van Gestel, los en vrij uijtgenomen 's Lands vrijheijt en gemeijne Lasten met de weegen van Regt. Ende daer en boven op den Last van het uijt jaerlijcx bij den cooper te moeten vergelden Eene stuijver vier Penningen Chijns aan het Beneficie van St.-Joris, alhier, competerende den Heere van Oirschot, aen te vaarden den Hoff te half Maert ende huijsinge te Sint Jan in deeze jaere 1700 Een en sestigh Ende verpondingen Beeden en Reelee Lasten met Primo April 1700 Een en sestigh in te gaen ende ten aanzien van de Chijns met het loopende jaer ingeset op twee hondert gulden bij Francis van Orten, afgehangen van vijf hondert gulden en gedaalt op tweehondert vijf en veertiggulden, waarvoor gemeijnt bij Cornelis Theurlings 245 g. 0 st. 0 p. Ende staat dat op dartigh slaagen, stellende 't selve daer mede voor alle man, den selven nog tien slagen.

Tweede coop etc. etc.
w.g. Cornelis Teurlincx
en vele andere ondertekeningen."

CITAAT UIT ERFDELING TUSSEN DE KINDEREN VAN CORNELIS THEURLINGS EN
MARTA HENDR. BAIJENS. R. OIRSCHOT 280.

Eerste Lot (gedeeltelijk),

"Mits welke erfelijcke scheidung en deiling te looten en ten deele gevallen is aen en ten behoeve van Louwies Theurlings. Eerstelijck 't huijs en aangelaag staende in de Bestsestraat, groot ontrent vijf roeden of soo groot en soo cleijn 't selve onder den hertgang van den Kerckhoff alhier gestaen, gelegen is aen d'een zijde Wilh. van de Sande, d'ander zijde Louwis Spape, 't een eijnde de franse School, 't ander eijnde de Bestse Straat."

Bij de ondertekening van bovengenoemde akte R. Oirschot 280 staan de namen: Lowies Teurlincx A. Lemmens
Hendrik Teurlincx A. van Baar

Cornelia Teurlincx P.J. Heijblom
J. Teurlincx Schouw - sekr.
Willem van Beers (gehuwd met Maria Teurlincx - red.)

XII. OIRSCHOTSE LEENGOEDEREN (OIRSCHOT EN BEST) 4

(door A.M.C. Zom)

HET LEENGOED HERSELLE

(vervolg)

Met de komst van Hendrik van Zevender in de rij der bezitters van het leengoed Herselle zien we, dat het leengoed weer in één hand terug gaat vallen, want dezelfde Hendrik van Zevender was tevens opgetreden als erfgenaam van Aert Hendricxsen Buckingh en had dientengevolge ook het andere $\frac{1}{3}$ deel in leen verheven, eveneens mede namens zijn broer Philips. Zowel Hendrik als Philips van Zevender hadden ieder recht op een helft van het leengoed. Wanneer Hendrik van Zevender verhef deed van de nalatenschap van Aert Hendricxsen Buckingh is niet bekend. Op 21 december van hetzelfde jaar deed Hendrik van Zevender afstand van zijn rechten op het $\frac{1}{6}$ deel ten behoeve van zijn zoon Dirck, door dit deel ten behoeve van hem te verheffen. Als Philips van Zevender in 1652 komt te overlijden, verheft Hendrik ook diens $\frac{1}{6}$ deel ten behoeve van zijn zoon. Dit geschiedde op 3 september 1652 (50). Het resterende $\frac{1}{3}$ deel dat aan Philips had toebehoord, behield Hendrik voor zichzelf. Van dit deel hoefde hij geen verhef te doen, omdat hij in 1634 als laatste de leeneed hernieuwd had. Met ingang van 3 september 1652 bezat Hendrik van Zevender dus $\frac{2}{3}$ en zijn zoon Dirk $\frac{1}{3}$ deel in het leengoed. Evenals zijn voorgangers bezat ook Hendrik van Zevender het eeuwig leven niet. Hij stierf in 1657. Op 26 november van datzelfde jaar deed genoemde zoon Dirk verhef van het $\frac{1}{3}$ deel, dat hem al toebehoorde, ten behoeve van zijn zoon Adriaan (51). Het overige $\frac{2}{3}$ deel waarover Dirk erfgenaam was geworden, verhief hij in december 1657 voor zichzelf. Dirk van Zevender, net als zijn vader schout van Roosendaal, was gehuwd met Jacomina Boevenaars. Jacomina liet na het overlijden van haar man in 1665, diens $\frac{2}{3}$ deel van het leengoed Herselle verheffen ten behoeve van hun eerder genoemde zoon Adriaan. Als leenverheffer trad voor haar op Johan Teulings, stadhouder van Oosterhout, die bij akte van prokuratie daartoe gemachtigd was (52). Hoewel het leengoed Herselle in 1665 ten slotte weer in één hand teruggevallen was bij Adriaan van Zevender, evenals zijn vader en grootvader schout van Roosendaal en later drossaard van het Oosterkwartier van het Markizaat van Bergen op Zoom, bleef dit leen sindsdien toch als twee afzonderlijke lenen in de leenregisters opgenomen, al sprak men vanaf dat moment wel over de helft en de wederhelft in het leengoed te Heerzele. Adriaan van Zevender had nogal wat problemen in de financiële sfeer. Wat precies de aanleiding is geweest dat het leengoed Herselle in 1681

in het openbaar te koop werd aangeboden, is hier ook niet zo belangrijk. Van belang is te weten, dat Mr. Petrus van Andel op 12 november 1681 het leengoed koopt "bij decreet op de rolle van de Rade en Leenhove van Brabant" (53). Op 26 november daaraanvolgend liet Mr. Petrus van Andel een akte van prokuratie opmaken ten overstaan van de schepenbank te Oirschot, waarin hij Monsieur Philippus van Delden, eerste klerk ter Griffie van de Edelmogende Rade en Leenhove van Brabant, machtigde om in zijn naam voor de Edelmogende Raad en Leenhof van Brabant te 's-Gravenhage het goed Herselle te verheffen met alle toebehoirten en daarvan in zijn naam hulde, eed en manscappe te doen en de heergewaden en de hofrechten te betalen. Aldus geschiedde. Mr. Petrus van Andel was kanunnik te Oirschot, griffier van het kwartier Kempenland en sekretaris der vrijheid Oirschot. Als geestelijke had hij slechts neven en nichten om hem op te volgen in zijn enorme nalatenschap, toen hij op 25 januari 1700 kwam te overlijden (54). Voor deze erfenis waren er drie gegadigden, onder wie Adriana van Andel, weduwe van Artus (Arnoldus) Verlegh, die te Dongen woonde. Waarschijnlijk liet Mr. Petrus van Andel geen testament achter, want op 19 juni 1700 (55) werd voor de schepenbank van Waalwijk de akte van scheiding en deling opgemaakt. Daartoe werd de gehele erfenis in drie evenredige parten gesplitst en elk part kreeg een lotnummer. Zonder de inhoud van het lot te kennen moest elk der drie erfgenamen een lot trekken en dat werd zijn erfdeel. Adriana van Andel trok het lot waaronder ook het leengoed Herselle viel, dat in de boedelbeschrijving omschreven werd als volgt: "Een hoeve genaemt de Hersselse Hoeve, met alle de landerijen, weijden, etc., mitsgaders het leenboek daer aen dependerende, gelegen onder de Notel tot Oirschot, geëstimeert op vier duisent gulden." Het erfdeel van Adriana bedroeg overigens een totale geschatte waarde van 34.793 gulden en 4 stuiver. De hele erfenis van Mr. Petrus van Andel had een geschatte waarde van 110.941 gulden en 5 stuivers. De akte van scheiding in het Waalwijkse protocol vermeldt vervolgens, dat alle de comparanten zeer wel voldaan waren met hun erfdeel, hetgeen hij het zien van de omvang van zo'n deel te begripen is.

Adriana van Andel liet beide helften van het leengoed Heersel voor het Leenhof van Brabant verheffen, op respectievelijk 25 april en 26 juli 1701 (56). Nogmaals trad Philip van Delden, die inmiddels notaris geworden was te Den Haag, op als prokureur. Enn haar zoon Hermanus Verlegh verleende zij bij notariële akte van 26 augustus 1700 volmacht om haar goederen in Oirschot te beheren (57). Adriana van Andel had evenwel zes kinderen. Zij liet dan ook op 24 november 1701 reeds haar testament opmaken voor de schepenbank van Dongen (58), "overdenkende de korthijt des levens en dat er niet sekerder is als de doof en niet onsekerder als de tijt en uren van deselve". In dit testament werd haar dochter Elisabeth, weduwe van Franchois Francken, het leengoed Herselle toebedeeld. De "Herssel Hoeve" werd toentertijd op 5000 gulden getaxeerd. Op 14 oktober 1703 bekrachtigde Adriana van Andel dit testament nogmaals ten overstaan van Cornelis van Vorrssel, notaris te Oosterhout, maar bovendien schenkt zij bij die gelegenheid reeds het vruchtgebruik van het leengoed aan haar dochter Elisabeth. Daarnaast

schonk zij in die akte ook nog de som van 100 gulden aan haar dochter in verband met het huwelijk dat zij ging sluiten (59). Elisabeth hertrouwde namelijk met Paulus Brugman. Plaats en datum zijn niet bekend. Adriana van Andel overleed omstreeks 1727. Elisabeth Verlegh, inmiddels voor de tweede maal weduwe, woonde op dat moment te Waalwijk, waar zij als erfgename van het leengoed Herselle een akte van prokuratie laat opmaken ten overstaan van de schepenen op 11 april 1728. Hierin machtigde zij Hendrik Bastiaanse de Rooij, oud-burgemeester der heerlijkheid Besoijen, om haar leengoed namens haar voor het leenhof van Brabant te verheffen, hetgeen op 13 april geschiedde (60). Op 27 februari 1743 liet zij voor notaris Heermans A.z. te Waalwijk (61) een akte opmaken, waarbij Jan Michielse Brouwers gemachtigd werd, onnemens haar de administratie te voeren over haar bezittingen, daar zij zelf vanwege haar hoge leeftijd hier niet voldoende zorg aan kon besteden. Jan Michielse Brouwers was de echtgenoot van Mechelina Francken, een dochter van Elisabeth Verlegh uit haar eerste huwelijk met Franchois Francken. Vermoedelijk was Elisabeth evenals haar moeder Adriana van Andel vrij gefortuneerd, want in de akte van prokuratie leest men vrij nauwkeurig de werkzaamheden die de administratie over haar bezittingen omvatte, namelijk "goederen verhuuren en verkopen, capitaelen uijt te setten, huur en coopenningen mitsgaders interessen te ontfangen, daer van quitantien te geven ofte passeren, de verkogte goederen te transporteren naer behoren, alle onwillige debiteuren door middelen van regten tot betalinge te constringeren, ten dien eijnde advocaten en procureurs te employeren, enz."

Elisabeth Verlegh overleed vermoedelijk in 1748, want op 6 september 1748 verklaren Jan Brouwers en Mechelina Francken ten overstaan van de schepenen te Waalwijk, dat zij afstand doen van al hun rechten en aanspraken op het leengoed Heersel, ten behoeve van hun zoon Adriaan Brouwers (62). Op dezelfde dag machtigde Adriaan Brouwers, Abraham Cortebrant, notaris te 's-Gravenhage, om voor hem het leengoed Heersel te verheffen voor den Heere Stadhouder van de leenen ende leenmannen van de Edele Souveraine Raede ende Leenhove van Brabant (63). Op 4 december voldeed Abraham Cortebrant aan de wettelijke verplichtingen, die aan een leenverhef verbonden waren (64).

Vier jaar later, op 14 juni 1752, verkoéht Adriaan Brouwers het leengoed Herselle ten overstaan van Raad en Leenhof van Brabant aan Gijsbert Beekmans, die te Oirschot woonde. De koopsom bedroeg 3300 gulden (65). In verband met deze verkoop verzocht Adriaan Brouwers ontslagen te worden van de leenplichten en deze over te mogen dragen aan Gijsbert Beekmans. De Raad stemde hierin toe en sindsdien mocht Gijsbert Beekmans zich eigenaar noemen van het leengoed Herselle.

De bezittingen waaruit dit leengoed bestond, worden in het verpondingsboek Notel II (1700 - 1753) als volgt omschreven:

- huijs en aenstede	6 lopens
- Den Herik acker agter den hof	2 lopens 40 roeden
- den acker over het pat	7 lopens 30 roeden
- den Groten Acker	21 lopens 33 roeden
- Inde Rotten over de Street	6 lopens
- 't Heijvelt inde Rotten	5 .lopens
- De Koeijweij in de Rotten	18 lopens

- De Lant Rijt	41 lopens
- De Vorste Mortel	5 lopens
- Termeijen Beempt	14 lopens
- D'Eghendonq bijde Corten dijk	21 lopens
- in't Smal Morteltje	11 lopens

Gijsbert Beekmans had het leengoed Herselle echter samen met zijn broer Peter Cornelis Beekmans gekocht zodat zij beiden voor de helft eigenaar waren. Beiden woonden zij ook op de hoeve van het leengoed, die zij de Pannehoeve noemden. In 1769 werd Gijsbert ziek en liet, zoals dat in die tijd vaak gedaan werd, zijn testament opmaken voor de schepenen Willem Meeuwe en Dirck Otters op 16 juni 1769. In dit testament wordt voor het eerst gesproken over de Pannehoeve. Zijn aandeel in de Pannehoeve verdeelde Gijsbert onder de kinderen van zijn broers en zusters (66). Om over het leengoed op deze wijze te mogen beschikken, vroeg Gijsbert Beekmans oktrooi aan bij de Raad en het Leenhof van Brabant, hetgeen hem op 20 juni 1769 werd toegestaan (67). De ziekte van Gijsbert bleef aanhouden, want op 16 maart 1770 verschenen de genoemde schepenen nogmaals aan zijn ziekbed, nu echter om een codicil op te maken (68), waarin Gijsbert zijn testament nogmaals bekrachtigde. Bovendien bepaalde Gijsbert, dat de boerderij en de daarbij horende landerijen, die zijn broer Goijaart op 10 mei 1764 (69) had gekocht uit de nalatenschap van Juffrouw Barbara van Elmpt, voor zover deze leenroerig waren aan het leengoed Herselle, uit deze leenroerigheid werden ontslagen en als allodiaal bezit moesten worden beschouwd, ten eeuwigden dage toe. Leenroerig betekent in leen gehouden worden van. Nadien is Gijsbert weer genezen, maar toch kwam ook voor hem het einde, zij het dan eerst in augustus 1791. Hij werd begraven op 14 augustus 1791 te Oirschot (70).

In het leenregister werd op 16 december 1791 aangetekend, dat na het overlijden van Gijsbert Beekmans, diens neef Peeter Beeksnars verhef deed over het leengoed. Vermoedelijk heeft men zich hier vergist en moet hier vermeld worden, dat Peeter Beekmans een broer was van Gijsbert (71). Van een verdeling van het goed, zoals in het testament van Gijsbert was aangegeven, is nog geen sprake.

Met de komst van de Bataafse Republiek kwam er ook een einde aan het leenstelsel. Vanaf die tijd is men dan ook aangewezen op andere archiefbronnen dan de leenregisters. Een aansluiting vindt men in de verpondingsboeken uit het oud-administratief archief van Oirschot. In deze registers werd aantekening gehouden van de grondbelasting, die door de grondbezitters betaald moest worden. In het verpondingsboek van de hertgang Notel nr. V (1780 - 1804) vindt men het gegeven, dat na het overlijden van Peeter Beekmans, zijn echtgenote Marie Rooskens opvolgde als belastingplichtige over de Pannehoeve. Peeter Beekmans werd op 12 september 1796 te Oirschot begraven (72). Marie Rooskens werd op 27 maart 1806 (73) te Oirschot begraven. Toch ziet men in 1798 al, dat de grondbelasting door de gezamenlijke erfgenamen van Gijsbert Beekmans werd betaald.

Uit de registers in het oud-rechterlijk archief van Oirschot blijkt, dat de verdeling van de nalatenschap eerst in 1800 plaatsvond en bestond uit 13 parten. Maar voordat deze verdeling plaatsvond, had één

van de erfgenamen, te weten Jan Claasse Vogels, reeds enkele mede-erfgenamen benaderd en hun deel van de erfenis opgekocht. Zo kocht hij op 13 april 1799 het erfdeel van Judocus Dielisse Hobbelen (74) en op 15 maart 1800 de erfdeelen van Anthony Michielse Scheepens, Jan Dirckx Brouwer en Cornelis Goyaarts Beeckmans (75). Zodoende viel hem bij de uiteindelijke verdeling 5/13 deel toe. Deze scheiding vond plaats op 26 april 1800, door trekking van een lot (76). Peter Claasse Vogels trok de loten 1, 4, 5, 9 en 12, met het resultaat dat hij erfgenaam werd van:

- het huijs, hof en aangelaagh
- de Herick acker
- een gedeelte van Den Acker over het pat
- 2/3 gedeelte van de Grooten Acker
- de koeijweij in de Rotten
- De Groote of Voorste Mortel.

Op 3 mei 1800 kocht Peeter Claasse Vogels "'t Heijvelt in de Rotten" en de akker "in't Smal Morteltje" van de erfgenamen Peter Beekmans en Adriaen van Kerkoerle, alsmede het resterende gedeelte van de "acker over het pat" (77). Ten slotte kocht Peeter Claasse Vogels op 23 juni 1800 "'t hooijvelt inde Rotten" (78). Rekent men deze laatste aankopen eveneens voor 3/13 deel van het oorspronkelijke erfgoed, dan bezat Peeter Claasse Vogels uiteindelijk toch weer 8/13 gedeelte van het oude leengoed Herselle. De oorspronkelijke naam Herselle werd omstreeks 1810 nergens meer gebezigd in akten en andere dokmomenten.

Met deze laatste gegevens eindigt in feite het historisch overzicht van het leengoed Herselle. Wel is na te gaan wat er sindsdien gebeurd is met de hoeve zelf, maar een overzicht van alle aan- of verkopen sinds 1810 voor zover zij de landerijen betreffen en voor zover deze hebben plaatsgevonden, zou een studie apart vergen. Voor zover de verdere geschiedenis de Pannehoeve betreft valt op te merken, dat deze een geschiedenis is van erfopvolgingen. In de kadastrale leggers van Oirschot kan men deze lijn volgen.

In 1832 volgde Martinus Peter Vogels zijn vader Peter Claasse Vogels op. De hoeve was sedert de eerste kadastrale indeling gemerkt seltie D nummer 1479. Na diens overlijden erfde zijn dochter Goordina Vogels de hoeve. Zij was gehuwd met Francis van der Schoot. Uit dit huwelijk stamde Jan Cornelis van der Schoot, die op zijn beurt de hoeve naliet aan Gerardus van der Schoot. Momenteel wordt de Pannehoeve bewoond door de heer P. Versteden en zijn echtgenote Adriana Maria Adriana van der Schoot. De boerderij zelf heeft een typisch Brabantse stijl. In de voorgevel zijn vier jaarankers aangebracht met het jaartal 1683. Vroeger was ze omgeven door een gracht, hetgeen in het reliëf van de omliggende weiden nog duidelijk te zien is. Het bakhuis, dat iedere boerderij vroeger had, is omgebouwd tot varkensstal. Nog vindt men in woonhuis en stallen de oude balkenkonstrukties. Het dak van de boerderij is belegd met rode pannen, waarin de naam Pannehoeve met zwarte dakpannen is ingelegd.

Zo het eeuwenoude volksvermaak, dat doorgaans de zondagswandeling wordt genoemd, ook heden ten dage in Oirschot nog als zodanig geldt, dan is het voor de inwoners van Oirschot beslist de moeite waard, om de schreden eens te richten naar De Notel, in het bijzonder naar Schansstraat

nr. 11, om daar nog eens te kijken naar die eeuwenoude boerderij, die iedere voorbijganger zo zelfbewust zijn naam laat zien "De Pannehoeve".

Noten:

50. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr. 1325 folio 204
51. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr. 1325 folio 204
52. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr. 1325 folio 203
53. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr. 1325 folii 203 en 204
54. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv. nr. 227 (1700) folio 34
55. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Waalwijk inv. nr. 965, folii 216 t/m 276
56. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr. 1325 folio 204
R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr. 1325 folii 203 en 203 verso
57. R.A.N.B. Notariële Archieven inv. nr. 5435
58. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Dongen inv. nr. 140
59. R.A.N.B. Notariële Archieven inv. nr. 5449
60. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr. 1344 folii 69 verso en 70 recto
R.A.N.B. Rechterlijk Archief Waalwijk inv. nr. 971 folii 110 - 111
61. R.A.N.B. Notariële Archieven inv. nr. 8420
62. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Waalwijk inv. nr. 977 folio 214
63. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Waalwijk inv. nr. 977 folio 215
64. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr. 1345, folii 8 en 8 verso
65. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr. 1345, folii 44 en 44 verso
66. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot [inv. nr.](#) 286 folio 14
67. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr. 1351
68. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv. nr. 286 folio 30
69. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv. nr. 250 folii 216 verso en 217 recto
70. R.A.N.B. Collectie Doop-, trouw- en begraafboeken, Oirschot nr. 42
71. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr. 1348 folii 164 verso en 165 recto
72. R.A.N.B. Collectie Doop-, trouw- en begraafboeken, Oirschot nr. 42
73. R.A.N.B. Collectie Doop-, trouw- en begraafboeken, Oirschot nr. 57 en nr. 11

74. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv, nr. 256 folii 186 verso en 187
75. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv, nr. 256 folio 227
76. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv. nr. 279 folii 321 verso t/m 324
77. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv. nr. 257 folio
78. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv. nr. 257 folio 21 verso en 22.

Op bladzijde 175 staat het in Campinia nr. 10 reeds toegezegde schematisch overzicht van de verheffingen van het leengoed Herselle (huidige Pannehoeve).

XIII. DE PEST IN HAPERT, HOOGELOON EN CASTEREN (1656 - 1659)

(door C.L.J. Leuris, Gildestraat 18, Riethoven)

Het was in de jaren 1656 - 1659 dat de bevolking van Hapert, Hoogeloon en Casteren geplaagd werd door pestepidemieën. Zoals de heren "Schepenen ende Regerders der dingbancke" op 20-8-1659 op schrift lieten stellen "sijn die voorscreven plaetsen van de Hant des Heeren met seer virige ende pestilentiale sieckten nu een ijaer twee a drie herwaerts besocht geweest, ende in sonderheijt nu meest in desen jare 1659". Deze ziekte (of was het een kwaadaardige griepidemie? zoals men nu wel eens veronderstelt) sloeg zo hard toe "datter veele huijssgesinnen uit gestorven sijn, ende andere met hunne familien bestialen ende labeuren tot andere naeburige plaetschen ende dorpen op de heijden in hutten ende andersints gevlucht sijn".

Met de primitieve geneeskunde van die dagen niet in staat de oorzaken van de epidemie te onderkennen en te bestrijden, zag men als gelovige mensen hierin "De Hant des Heeren" en ontvluchtte de besmette woonsteden. Niet ten onrechte vrezend, dat ook de omliggende gebieden besmet zouden kunnen worden, werden nogal drastische en wat panisch aandoende maatregelen getroffen: "tis mede sulcx dat d'omleggende naeburige plaetsen ende dorpen all omme hebben doen publiceren ende verbieden op groote peenen te verbeuren egeene vluchtende luijden uijt die geinfeceteerde Dorpen t'onthalen, intenemen oft te logieren, ende dat oock ijeder een hem wachten salt van daer te verkeereren noch eenige waren van bestialen granen fruijt oft andere van daer naer andere dorpen te verbrenge".

De ramp, die de inwoners van Hapert, Hoogeloon en Casteren al enkele jaren trof, was niet te keren en men kon hoogstens bidden dat "Godt Almachtich door sijn genade ende grondelose barmharticheijt sijne plagen ende straffen compt aff te wenden".

Voor de ingezetenen van de getroffen plaatsen moet het een grote opluchting zijn geweest toen de besmetting merkbaar af begon te nemen om ten slotte geheel te verdwijnen.

Dank zij de heren schepenen en regerders, die zulks schriftelijk hebben laten vastleggen ("Zoo hebben wij Schepenen ende Regerders in kennis der waerheijt dese op tspatium met onsen gemeijnen schependons zegele besegelt ende door onsen secretaris laten depescheren ende uijt reijcken") weten wij thans van dat gebeuren.

"Allen dengeenen die dese onse opene letteren van certificatie sullen werden gethoont saluijt, wij schepenen ende regerders der Vrijheijt Oirschot, Meijereije van S'Bertogenbossche, quartire van Kempelant onder tresort van Hare Hoog Mbgenden mijn Heeren de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, doen condet eenen iegelijcken certificerende voor d'oprechte waerheijt ter instantie ende requisitie van schepenen ende regerders der dingbancke van Hapert, Hoogeloon ende Casteren, dorpkens mede gehoorende onder den voorscreven quartire van Kempelant ontrent drie ueuren van Oirschot gelegen, dat die voorscreven plaetsen van de Hant des Heeren met seer virige ende pestilentiale sieckten nu een yaer twee a drie herwaerts sijn besocht geweest, ende in sonderheijt nu

t

_____ heeft een erfrente van 3 mud rooge ui

_____ gelost in 1525

Arnt Arnt Jacobssoen ← verko
J. 1546
Jacop Arnt Jacobssoen

1633 verhef heerssele Tiende door:

Arnt Arnt Jacobssoen
J. 1546
Jacop Arnt Jacobssoen

meest in desen jare 1659, sulcx dat de peste daer soo grasseert ende die plaetsen soo geïnfecteert heeft, datter veele huijssgesinnen uijt gestorven sijn, ende andere met hunne familien bestialen ende labeuren tot andere naeburige plaetschen ende dorpen op de heijden in hutten ende andersints gevluht sijn, soo danich dat die voorscreven besmette ende geïnfecteerde plaetsen bij naer geheel desert verlaten onbewoont ende ongecultiveert sullen blijven leggen ten sij Godt Almachtich door sijn genade ende grondelose barmharticheijt sijne plagen ende straffen niet en compt aff te wenden, 'tis mede sulcx dat d'omleggende naeburige plaetsen ende Dorpen all omme hebben doen publiceren ende verbieden op groote peenen te verbeuren egeene vluchtende luijden uijt die geïnfecteerde dorpen t'onthalen, in tenemen oft te logieren, ende dat oock ijeder een hem wachten sall van daer te verkeerren noch eenige waren van bestialen granen fruijt oft andere van daer naer andere dorpen te verbrenghen dwelck genochsaem is streekende tot totale ruine der voorscreven geïnfecteerde plaetsen, ende want het billick ende redelijck is der waerheijt goede getuijgenisse te geven in sonderheijt des versocht zijnde, zoo hebben wij schepenen ende regerders in kennisse der waerheijt dese op t'p'atium met onsen gemeijnen schependoms zegele besegelt ende door onsen secretaris laten descheren ende uijt reijcken.

Gegeven den 20en Augustij 1659. "

(Schepenarchief Oirschot)

XIV. ARCHIVALIA AANGAANDE DE OUDE KEMPISCHE GILDEN

(vervolg)

3. ONZE LIEVE VROUWEGILDE TE ZEELST

Charter van het O.L. Vrouwegilde te Zeelst
(17de-eeuwse kopie; van de laatste folio is de helft verdwenen, vandaar dat wij aangaande de oprichtingsdatum in het duister tasten. Het slot kon uit een kopie van 1893 worden aangevuld.)

Caarte, ordonantie ende regelement voor de gulde van Onze Lieve Vrouwe als volcht:

1. "In den eersten is bijden Coninck oft hooftman, dekenen ende ouderlingen ende gemene gulde broeders der voorschreven gulde eendrachtelijck geordineert dat nijemant in deser gulde geadmitteert ende ontfangen en sal worden ten sij bij volcomen consent van de dekenen ende ouderlingen der selver gulde ende dat de selve sijn steende tot goede naeme ende faame ende goet comportement ende onder de gehoorsamheijt van den heere ende sijn officieren, ende ontfangen wesende sal belooven alle gehoorsamheijt deser caarte in alle haer puncten als een getrou guldebroeder te onderhouden."
(Toelating tot het gilde kan alleen geschieden met volledige in-

- stemming van dekens en ouderlingen, nadat is vast komen staan, dat het gedrag en de handel en wandel van de kandidaat onberispelijk zijn. Na toelating zal hij moeten beloven, alle voorschriften van dit reglement in gehoorzaamheid na te leven.)
2. "Item dat diedekenenmetten coninck, hooftman, vaendrager ende ouderlingen op Onse Lieve Vrouwe geboorte dach terstont naer het afschieten van den papegaeij sullen kiezen eenen nieuwen deecken den weleken met den ouden deeken in officie blijvende voor het toecoomende jaer dienen sal en moet den selven wesen een eerlijck gulde broeder die welcke sal gehouden sijn het welvaert ende profijte vande gulde naer sijn best vermogen te soecken."
(Op de verjaardag van O.L.Vrouw zal men na het afschieten van de papegaai een nieuwe deken kiezen, die met de oude deken in het komende jaar als zodanig zal fungeren. Hij moet een eerlijck guldebroeder zijn en voor het welzijn van het gilde zijn uiterste best doen.)
 3. "Item sal insgelijckx gecoosen warden den hooftman ende vaendrager bijde meeste voose ofte stemre vande dekenen ende ouderlingen die welcke als dan oock gehouden sullen wesen in alle puncten ende deelen het best profijt ende welvaert deser gulde te soecken als boven."
(Tevens zal men dan de hooftman en vaendrager kiezen en wel bij meerderheid der stemmen van dekens en ouderlingen.)
 4. "Item den hooftman ende vaendrager als voor gekoosen wesende sullen als dan de gulde vereeren tot haerder eeuwiger memorie met ... biers ofte ... galde daer voor die welcke men als dan eerlijck sal ontfangen ende inhalen naer advijs vande dekenen ende ouderlingen."
(De gekozen hooftman en vaendrager zullen het gilde op bier trakteren of een bedrag geld schenken, waarvoor Men hen dan volgens advies van de dekens en ouderlingen zal ontfangen en inhalen.)
 5. "Item soo wanneer die dekenen den knecht rontomme seijnde dat alle gulde broeders vergaderinge houde om van eenige saken der gulde aengaende te trakteren soo sal een iegelijck gulde broeder gehouden wesen te compareren ter gestelder ure ende plaetse op verbeurte van drie stuijvers te imploreren tot profijt van de gulde behoudelijck wettige excusatie.
(Wanneer de gildeknecht op last van de dekens alle broeders ter vergadering oproept om enige gildezaken te behandelen, is ieder gildebrouder verplicht op de gestelde tijd en plaats te verschijnen. Wie zonder wettig excuus afwezig is, moet 3 stuiver boete betalen.)
 6. "Item Onse Lieve Vrouwe geboorte dach sullen alle gulde broeders gehouden sijn te compareren ende ordentelijck te trecken naer de kercke om het woort Godts aldaer te hooren ende alsdan te offeren een oort-stuijvers op verbeurte dat hij wie niet compareert, sal moeten betalen aende dekenen tot profijte van de gulde onder halven stuijver."
(Op Maria Geboorte moeten alle gildebrouders in goede orde optrekken naar de kerk am daar Gods woord te beluisteren en een oort-

- stuiver te offeren. Wie niet verschijnt moet aan de dekens anderhalve stuiver boete betalen.)
7. "Behoudelijck dat in desen geexcipieert sullen wesen die buijtens lents sijn ofte soo verre bujten dorps datse niet en tonnen ten gestelden tijden present wesen mette die door sieckte ofte andersints nootsakelijck beledt sijn weer van sij aende dekenen wettige excusatie sullen doen blijcken."
(Uitgezonderd sijn hier de broeders die in het buitenland vertoeven of zo ver buiten hun dorp, dat zij niet op tijd aanwezig kunnen zijn. Wie door ziekte verhinderd is, moet hiervan aan de dekenen kennis doen geven.)
8. "Item op Onse Lieve Vrouwe geboorte dach moeten alle guldebroeders vergaderen op de gestelde ure ter plaetse daer toe bij de dekenen geordineert sijnde om alsoo tesamen ordentelijck ende sonder confusie ten tijde van het Woort Godts naer de kercke te trecken ende den dienst Godts geeijndicht sijnde wederom in goeder order naer ouder costuijme ende gewoonte reserveerende de exceptien boven verhaelt ende soo wie andersints niet en compareert sal verbeuren vijf stuijvers te imploreeren als boven."
(Op Maria Geboorte zullen alle guldebroeders op een door de dekens vastgestelde plaats en tijd bij elkaar komen om in orde en vrede ter kerke te gaan. Na de dienst zullen zij wederom in goede orde en volgens oud gebruik en gewoonte vertrekken. Uitzonderingen: zie nr. 7)
9. "Item den dienst inder kercke geheel voldaan sijnde sullen alle gulde broeders gehouden wesen te coomen ter maeltijden daertoe bij de dekenen bestelt wesende ende sullen gehouden wesen twee dagen vast te staen endeden wert alsdan oock loffelijck betalen de welke de dekenen sullen gehouden sijn over maeltijt op te haelen ende den wert tot sijn volcoomen betalinge te helpen reserverende de voor verhaalde exceptien ende soo wie bevonden wort contrarie te doen sal verbeuren te betalen halven maeltijt te appliceren als voor."
(Na de dienst in de kerk sijn alle guldebroeders verplicht aan de gemeenschappelijke maaltijd, die de dekens hebben besteld, deel te nemen. Zij zullen dan twee dagen bij elkaar blijven en de kastelein hun gelag prompt betalen, waarvoor ook de dekens zorg zullen dragen. Uitzonderingen: zie nr. 7. Wie zonder wettelijk excuus afwezig is, zal de halve maaltijd moeten betalen.)
10. "Item sullen de dekenen gehouden wesen goede rekeninge bewijs ende reliqua te doen ende als dan alle vervallen peenen ende breucken die onbetaelt staen op gaen haelen ende soo wie in gebreke blijft de selve promptelijck volgens deser caarte bij te leggen ende aen handen van de dekenen te voldoen sal door den knecht terstont geexcuteert ende uijtgepant worden tot volle voldoeninge van sijne vervallen breuken sonder eenige oppositie daer tegens te intenderen ende sullen dusdanige gebrekelijcke persoonen boven den vervallen breuken alnoch verbeuren voor hun pertingnatie vijf stuijvers ten behoeve als boven."
- (De dekens moeten rekening en verantwoording afleggen en alle onbetaalde boeten ophalen. Wie alsdan nog in gebreke blijft, zal door de gildeknecht door panding tot betaling gedwongen worden. Dergelijke personen zullen bovendien voor hun hardnekkigheid 5 stuivers boeten moeten betalen.)
11. "Item of het gebeurde dat den Coninck hooftman ende dekenen eenige dagen ordineerden om de gulde broeders op te laten trecken tot loff van Godt sijn moeder, dat igelijcken guldebroeder gehouden sullen sijn te compareren met hare wapenen ter gesette plaetse op peene van vijf stuijvers te imploreeren als boven behoudelijck excusatie als voor."
(Indien koning, hoofdman en dekens de guldebroeders op bepaalde dagen tot eer van God en zijn moeder Maria willen laten optrekken, moeten alle broeders ter bestemde plaatse met hun wapens verschijnen. Overtreders van dit artikel moeten 5 stuiver boete betalen. Uitzonderingen: zie onder nr. 7.)
12. "Item ten schietens dage sal men ordentelijck nae den schutboom trecken om den papegaeij te schieten ende den boom behoorlijck bij den officier bevrijt wesende sal hem een igelijck wachten nae den papegaeij te schieten voor ende al eer dat den Heere ende sijnen officier ende daer naer den coninck de eerste scheuten gedaen sullen hebben ende daer naer sal een igelijck guldebroeder mogen schieten om prijs te behalen ende soo wie contrarie deses sal bevonden worden te doen sal verbeuren vijftwintich stuijvers ten behoeve als boven."
(Op de schietdag zal men in orde naar de schutboom trekken. Nadat luid de boom de nodige veiligheidsmaatregelen door de officier zijn genomen, zullen de Heer en zijn officier en de koning het eerst mogen schieten. Daarna mogen de guldebroeders met de schietwedstrijd beginnen. Overtreders van dit artikel worden met 25 stuivers beboet.)
13. "Item en sal niemant mogen schieten onder den papegaeij die geen guldebroeder en is sonder volcomen consent van de over hoofden aen wiens handen hij geloven sal inde gulde te tomen ende alle gerechtigheden der selver naer inhoud deser caarte te onderhouden op verbeurte van vijftien stuijvers te appliceren als voor."
(Niemand buiten het gilde mag zonder volledige toestemming van de opperhoofden op de papegaai schieten. Hij is dan eerst gehouden in handen van deze opperhoofden de belofte af te leggen, dat hij tot het gilde zal toetreden en aan alle verplichtingen van dit reglement wil voldoen. Overtreding hiervan wordt met 15 stuiver beboet.)
14. "Item en sal niemant onder den papegaeij mogen schieten meer als met een roer of voetboge noch oock met getrocken loopen musschet noch geketende geveterde cogels of looen op die eerbeurten van 12 stuijvers verbeurende de selve soo dickwils als hij desen artikel sal overtreden ende te bujten geen te appliceren als voor,"
(Er mag alleen met een roer of voetboog worden geschoten, niet met een vuurroer of kettingkogels. Overtreders worden telkens niet een

geldboete van 12 stuivers bestraft.)

15. "Item of het gebeurden dat in het afschieten oft vallen vanden papegaeije meer als eenen scheute t seffens gedaen worden ende daer door twist gerees sullen de twistachtige hun refereren aen de dekenen die daer toe beroepen sullen alle de geene die het gesien ende daer aen kennisse hebben ende naer t seggen van de meeste vocse oft stemure sullen de dekenen de uijtsprake doen daer mede partije te vrede sullen moeten wesen en sal hij coninck wesen die alsoo coninck sal genoemt worden."
(In een twijfelgeval bij het afschieten of vallen van de papegaai - door meer dan één schot - zullen de twistenden zich tot de dekens wenden, die dan op alle ooggetuigen een beroep zullen doen. De meeste stemmen geven de doorslag, waarna de dekens de koning zullen aanwijzen.)
16. "Item sal den coninck den papegaeij afgeschoten hebbende op de selve plaets ontfangen van den ouden coninck den silveren vogel met alle het silverwerck daer aen sijnde ende sal daer voor aen handen vande overhoofden der guldestellende sufficiente borge t selve onbeschadicht te houden ende wat daer aen ten tijde des overleverens gebreect dat sal hij repareren ende niet arger meer beter maken alles tot welbehagen vande hoofden ende gulde broederen of men sal de borge daer voor aenspreken."
(De nieuwe koning, die de vogel dus heeft afgeschoten, zal ter plaatse van de oude koning de silveren vogel met al het silverwerk ontvangen en aan de opperhoofden van het gilde voldoende borgstelling geven dat hij vogel en silverwerk onbeschadigd zal houden. Indien ten tijde van de overdracht een gebrek wordt gekonstateerd, zal hij het beschadigde moeten repareren en wel tot genoegen van hoofdman en broeders.)
17. "Item sal den coninck gehouden sijn aen de borsie of silver te geven en te hangen eenen schilt met sijnen neem, wapen, dagh, jaer, maent, werdich wesende in silver ten minsten twee gulden ende dat voor den naesten schietensdagh daer naest volgende op peene van eenenvijftigh stuijvers daer de dekenen eenen schilt voor sullen laten maken."
(De koning is verplicht aan het gildesilver toe te voegen een nieuw schild met zijn naam, wapen, dag, jaar en maand, dat aan silver tenminste twee gulden waard is. Dit schild moet vóór de eerstvolgende schietdag afgeleverd zijn, en wel op straffe van 51 stuivers, voor welk bedrag de dekens dan een schild zullen laten vervaardigen.)
18. "Item oft gebeurden dat eenighen gulde broederen den papegaeij drijmael achter den anderen af schoot ende alsoo keijser worde sal den selven naer dat hij den silveren vogel met allen het silverwerck wederom aen de gulde geschoncken heeft sal daer voor sijn leef dage naer beliefde vande dekenen ende gulde broeders op de behoorlijke teerdaghe inden maeltijt sonder naer gelagh vrij wesen."
(Wie drie keer achtereenvolgens de vogel heeft afgeschoten, wordt

- keizer. Nadat hij de silveren vogel en al het silverwerk aan het gilde heeft geschonken, zal hij zijn leven lang zonder kosten aan de gemeenschappelijke maaltijden deelnemen.)
19. "Item sal den coninck op de behoorlijke teerdage met sijn coninckginne in tost ende dranck vrij wesen, des sal hij voor sijne coninckx feeste de voorsreven guldebroeders vereeren met een half tonne biers te gebruijckén naer reet van de hoofden."
(De koning en zijn koningin zullen op de teerdag vrij gehouden worden. Voor zijn koningsfeest zal hij da gildebroeders op een halve ton bier trakteren, te verteren volgens besluit van de hoofden.)
 20. "Item den papegaeij afgeschoten sijnde en sal hem niemant mogen ab-senteren meer sullen gelijkjer haat in goeder ordonnantie naer ouder gewoonten omme trecken ende daer neer wederom inde herberge comen op peene van ses stuijvers te appliceren als boven meede en sal niemant met schieten ofte andersints eenighe insolventie mogen voorts stellen tot corectie als voor."
(Nadat de papegaai is afgeschoten moeten alle broeders zonder uitzondering de rondgang meemaken en daarna wederom in de herberg verschijnen. Overtreders van dit artikel worden met 6 stuivers beboet. Niemand mag bij het schieten of op andere wijze onvermogen voorgeven.)
 21. "Item of het gebeurde dat in eenighe vergaderinge der gulde aengaende twist ofte vechterije onder de gulde broeders gerees uijtgescheijde dat lijf of lief aengaet ende des Heeren breucken, sulckx sullen die dekenen beslichten ende nederleggen naer gelegentheijt vander saken ende soo wie de dekenen daer inne niet gehoorsaem en wil wesen sal verbeuren een ~~tunne~~ biers oft rijf gulden daer voor ende deer en boven sullen hun de dekenen mogen uijter gulde setten met een witte roede ende een negenmanneken tot een schandael d weldk men hem door den knecht sal tuijs seijnden."
(Bij twisten of vechtpartijen tussen de gildebroeders tijdens hun vergadering - uitgezonderd als het om leven en lijf gaat of om inbreuk op de rechten van de Heer - zullen de dekens moeten bemiddelen en de zaak beslechten. Wie niet wil gehoorzamen aan de beslissing der dekens zal een ton bier of 5 gulden moeten betalen. Bovendien mogen de dekens hem uit het gilde stoten. Tot zijn schande zal men hem door de gildeknecht een witte roede en een "negenmanneken" thuis laten brengen.)
 22. "Item op de voorscreven teerdagen of anderen behoorlijke vergaderingen en sal hem niemant mogen vervoorderen eenighe specie als kaartspeule of anderen diergelijcke voorts te brengen ende sal hem een igelijck neertelijck wachten voor onmenierelijken over daer in spijse en dranck te gebruijcken waer door de gulde eenigh schen-deel mochte overtomen op peene van twelf stuijvers ende daer en boven tot behoorlijke correctie vande dekenen als boven."
(Op de teerdagen en vergaderingen worden geen spelen zoals kaartspelen en soortgelijke spelen geduld. Overdaad in spijs en drank, hetgeen het gilde tot schande zou strekken, moet volstrekt worden vermeden. Overtreding van dit artikel wordt met 12 stuiver beboet.)

23. "Item of het gebeurde dotter imant vande guldebroeders geraeckte totten houwelijcken staet dat als dan de guldebroeders daer toe versacht sijnde gehouden sullen wesen om mede te tomen ende hem helpen vereeren op hun eijgen costen al waert oock twee ure van dese plaets mits sal den bruijdegom gehouden wesen om hun te schenken een half tonne biers."
(Bij een trouwpartij van een guldebroeder zijn de genodigde broeders verplicht op eigen kosten de bruiloft te komen opluisteren al is de bruiloft ook in een plaets op 2 uur afstand van hiera De bruidegom zal aan het gilde een halve ton bier schenken.)
24. "Item of imant vande guldebroeders quame te sterven sal de gulde gehouden wesen den selven te overluijden het lijd(te dragen ende eerlijck ter aerden te bestaeden ten waere dat de selve van eenighe pestilentiale oft contagieuse siekten overleden waere waer voor de erfgenamen vonden overleden sullen gehouden sijn te betalen aen handen vande dekenen de some van twee gulden tien stuijvers."
(Bij overluijden van een guldebroeder is het gilde verplicht de klok voor hem te luiden, het lijk te dragen en ter aarde te bestellen. Deze verplichting bestaat niet, indien de broeder tengevolge van de pest of een andere besmettelijke ziekte is overleden. De erfgenamen van de overledene zijn verplicht aan de dekens twee gulden en tien stuiver te betalen.)
25. "Item soo wie vande gulde broeders niet en compareert om den duoden te overluijden ende mede te begrafenisse te gaen des behoorelijcken bij den knecht geadverteert sijnde behoudelijck wettighe excusatie als boven, sal verbeuren drie stuijvers te imploreren als voor."
(Wie bij de begrafenis van een guldebroeder niet verschijnt, zal behoudens wettig excuus drie stuivers boete moeten betalen.)
26. "Item oft eenige gulde broeders met verboden ende onrechtverdigen handel omginghen of in eenigen schandaleuse enonniteijt ende notabile excessen bedreven tot schandael ende infame der gulde ende deer over bij de dekenen vermeent wesende hun niet en beterden, sullen de dekenen met advijs vande ouderlinge ende guldebroederen nae de tweede derde vermaninghe de selve mogen uijtsetten hun seijndende een witte roede met een negenmanneken tot een eeuwige schande."
(Wanneer guldebroeders in onrechtvaardige handel, schandaal en openbare excessen zijn betrokken tot schande van het gilde, en door de dekens vermaand, hun leven niet beteren, zullen de dekens deze na advies te hebben ingewonnen van de ouderlingen en guldebroeders, na twee en drie vermaningen uit het gilde mogen stoten en hun tot eeuwige schande de witte roede met het "negenmanneken" sturen.)
27. "Item niemant vande gulde broeders en sal vermogen eenen anderen geen gulde broeder wesende in enich geselschap ofte vergaderinge der gulde te brengen sonder voorgaenden oorlof vande hoofden ende

- ofte sulcken ingebrochte persoon twist maeckte of eenighe insolventie bedreef, zal den inbrenger des selfs daer voor moeten instaan ende verantwoord en de peene betalen als boven."
(Zonder verlof van de hoofden mag een guldebroeder geen andere persoon meenemen op de bijeenkomsten en vergaderingen van de guldebroeders. Wanneer een dergelijke persoon twist veroorzaakt of onverantwoorde dingen doet, wordt de betreffende guldebroeder hiervoor aansprakelijk gesteld en zal hij de betreffende boete moeten betalen.)
28. "Item of het gebeurde dat daer imant quame van buijtens lents ofte bujten dorps niet wetende van wat naem oft fame ofte comportedese niet en sullen mogen werden ingeschreven voor ende aleer hij behoerlijcken blijck ende attestatie en sijn toon van sijn geboort plaets deer de hoofden der gulden mede sijn geconsenteert."
(Iemand uit het buitenland of buiten het dorp, wiens naam of gedrag niet bekend is, mag niet worden ingeschreven, voordat hij een behoorlijke attestatie van zijn geboorteplaats heeft afgegeven.)
29. "Item alle gulde broederen sullen gehouden sijn de dekenen in alles obediencie te presenteren op de peene ende breuke in alle articulen dezer caarte verheelt ende sullen de voorscreven dekenen hun oock in alles hebben te reguleren ende voeghen naer teneur der voorscreven caarte sonder eenighe similitijt haet of humilatie van loonden alles tot eere faveur welvare ende profijte der voorscreven gulde."
(Alle guldebroeders zijn aan de dekens gehoorzaamheid verplicht. Ook de dekens hebben zich te voegen geheel volgens de teneur van dit reglement en wel zonder similitieit, haat en zonder iemand te vernederen.)
30. "Item sal den knecht ofte diender der voorscreven gulde verobligeert sijn de dekenen ende gulde broeders gehoorsaem te wesen neer behooren ende in alles sijn officie nertselijck voldoen voor welke hij alsdan zal sijn behoerlijck recompense aen den hoet ofte andersints ontfangen zal naer ouder gewoonten, meer contrarie doende sal men hem uijtsetten als boven."
(De gildeknecht is aan de dekens en de guldebroeders gehoorzaamheid verschuldigd en moet zijn opdrachten zorgvuldig uitvoeren, waarvoor hij dan een behoorlijke waardering - aan zijn hoed of op een andere wijze - zal ontvangen volgens oude gewoonte. In het tegenovergestelde geval zal men hem afzetten.)
31. "Item sal clement uijt de voorscreven gulde mogen geen hij en sal eerst en vooral betalen sijne persoonlijke schuld die hij van enge derselver gemeackt heeft einde daer benefens sijn contingent van alle onkosten ende schulden, die de gulde in sijnen tijd gemaackt heeft, ende den dag van uijtganck sal wesen des anderen daags naer Onze Lieve Vrouwe geboortedag ende soo die dan begeert uijt de gulde geschreven te worden sal behoerlijck oorlof nemen van de hofden deser gulde ende sal aen de selve voor't uijtgaan betalen een pandt was of twelf stuijvers te imploreren als boven."
(Niemand mag uit het gilde treden voordat hij zijn persoonlijke schulden heeft betaald en zijn contingent van alle onkosten,

het gilde tijdens zijn lidmaatschap heeft gemaakt, heeft bijgedragen. De dag van uittreding zal de dag na Maria Geboorte zijn. Hij zal van de hoofden behoorlijk afscheid nemen en een pond was betalen of twaalf stuivers.)

4. ST.-JANGILDE, OERLE

"Verpachting van het gildebier omstreeks 1700"

De pacht van het gildebier van St.-Jan tot St.-Jan werd de herbergiers te Oerle door het schuttersgilde van St.-Jan bepaald niet gemakkelijk gemaakt. De guld stelde onverbloemd hoge eisen. Het bier moest "goot bequaam" zijn en de herbergier moest zijn huis "bequaam en goet stellen ten gebruijcke der schutterije". In het algemeen mocht de laagste inschrijver het gildebier in het komende jaar tappen en voor de gildelagen zorg dragen. De glad hield echter ook dan nog het recht van vrije keus. De aannemer-herbergier moest voldoende uitstekend wit en bruin bier in zijn kelder hebben, dat twee dagen vóór het feest door de regenten van het gilde werd geproefd en gekeurd. Voor iedere ton, die niet goed bevonden werd, moest de herbergier 6 gulden boete aan de guld betalen. De guld zelf was dan vrij een andere herberg te kiezen. De meerkosten bij de nieuwe herbergier moesten door de eerstgenoemde aannemer worden betaald. In feite gebeurde dit waarschijnlijk nooit. Het moest een soort intimidatie van de herbergier betekenen om het gilde het beste van het beste te leveren. De tegenprestatie van de gildebroeders was prompte betaling. Zie hierna de oorspronkelijke tekst van de desbetreffende aantekening van omstreeks 1700:

" Den Heere Coninck, Hboftman, Alpheris, ouden coninck ende deeckenen, als regenten der schutterije van Oerle, willen ten hoogsten ende schoonsten voor alle man besteden de heele schutterije soo sterk deselve is te eeten ende drincken des Vrijdags ende Saterdags naer St. Jan 4 uren lanck, ende te versorgen goede bequame wel geprepareerde spijs lofbaer vande regenten ende deekenen vande schutterije. Den aennemer sal moeten hebben goet bequaem leverbaer bier, wit ende bruijn, soo men hem ordineren sal, ende 't selve vier daegen van te vooren eer den dagh is moeten in huijs en inde kelder hebben, 'twelck de regenten der schutterije 2 daegen te vooren sullen comen proeven, ende geen bequaem bier vindende sal den aennemer verbeuren voor ieder ton dat niet bequaem ofte leverbaar is 6 gulden ten behoeve der schutterije, ende daer en boven sal de schutterije haer mogen bestellen in een ander huijs, ende al wat sij daer meer voort bier moeten betaelen als in des aennemers huijs, sal den aennemer moeten opleggen voldoen ende betaelen.

Den aennemer sal moeten sijn huijs bequaem ende goet stellen ten gebruijcke der schutterije, sonder daerin te mogen ontfangen eenige andere luijden, 'tsij om te eeten, drincken, herbergen ofte andersints, sonder believen ende consent der regenten der schutterije, op peene van een ton bier voor de schutterije. Den aennemer sal tot het drincken moeten leveren potten, pinten ende glaesen daertoe genoeg leverhaer,

ende al die onder de schutterije ghebroecken worden, sullen daer van behoorlijck worden betaelt, ten waere moetwillighlijck die de selve sal moeten betaelen die gene deselve moetwillighlijck comt te breecken. Den aennemer sal hebben het verval der schutterije met de comparitien ten dien eijnde te doen van St. Jan tot St. Jan ende niet langer, meer sal de schutterije vrije steen, om die tegen St. Jan daer naer te veranderen, te verhuijsen ofte weder te besteden t'haeren goeden gelieven, waernaer sigh een ieder moet reguleeren, want daerin nae desen niemant voordeel sal hebben, ten sij het de regenten der schutterije goot vinden deer weder te comen, te gaen ofte te besteden soo het heer gelieft, dogh en sal de schutterije in de waege te hangen niet gehouden wesen, meer die wegen hangen daert haer E. oft den paghter daer van gelieft, 't verval ende 't gene buijten 't eeten ende drincken de 4 uren soo voorscr. is gedronken wort der schutterije, sal betaelt worden volgens de ton 6 gulden.

De deeckenen der gilde sullen sorge draegen dat den aennemer sijn geit sal hebben binnen een meent nae St. Jan precies, ende sonder langer uijtstel sigh daer voor verbindende op parate ende reele executie, meer de teorders ende gildebroeders sullen aenstonts op yederen dagh moeten betalen heer gelagh. op parate ende reele executie.

Die voor het minste gelt ofte voor den carelsten prijs sal willen aennemen sal dese hebben of daer salmen de schutterije gaen, echter soo daer imant waere daer hij niet gaen en wilde die dese aennam, heeft de schutterije ende regenten haeren vrijen ceur om te gaen daer 't heer gelieft, sonder becroom van ymanden te mogen helden.

Item is geordineert dat te St. Jan sal worden een Coninck voegelen geschooten weer toe sigh een yeder des gelievene sal hebben te versin."

"Tegen St. Jan 1700 aengenomen vervolgens de voorscr. conditien bij Willem Jan Heeren voor 124st. ende 3 vrij luijden te houden ende te . geven aenstonts 1 ton bier."